

શ્રીપञ્ચસૂત્ર-સ્તબક

સં. વિજયશીલચન્દ્રસૂરિ

પજ્ઞસૂત્ર એ જૈન સાધકો માટે અમૃતઔષધતુલ્ય ગ્રન્થ છે. વર્તમાન જૈન સંઘમાં સર્વાધિક વંચાતો-છપાતો ગ્રન્થ આ પજ્ઞસૂત્ર છે, એમ કહી શકાય. મૂળે શ્રીમદ્ હરિભદ્રસૂરિકૃત આ ગ્રન્થ કાલક્રમે ચિરન્તનાચાર્યકૃત અને તે રીતે અજ્ઞાતકર્તૃક ગણાયો છે. તેનાં કારણ કયાં હોય તે તો અકલ છે, પરન્તુ આ બાબત ઘણી વિલક્ષણ ગણાય તેમાં શંકા નહિ. બાહ્યાન્તર અદલ્લક પ્રમાણોના આધારે આ મૂળ રચના પણ હરિભદ્રસૂરિ મહારાજની જ હોવાનું સિદ્ધ થઈ શકે તેમ છે. (જુઓ અનુસન્ધાન-૧૧(ઈ. ૧૯૯૮)માં 'પજ્ઞસૂત્રના કર્તા કોણ, ચિરન્તનાચાર્ય કે આ.હરિભદ્ર ?' પૃ. ૭૧)

આ બહુમૂલ્ય ગ્રન્થ ઉપર પ્રમાણમાં, બહુ ઓછા વિદ્વજ્જનોએ પોતાની કલમ ચલાવી છે. તેથી આના ઉપરની વિવેચનાત્મક કોઈ પણ નાની-મોટી કૃતિ મળે તો તે સ્પૃહણીય બની રહે તેમ છે. શ્રીમુનિસુન્દરસૂરિકૃત અવચૂરિ 'અનુસન્ધાન-૧૧'માં મુદ્રિત થઈ છે. તે પછી આ 'પજ્ઞસૂત્ર-સ્તબક' અત્રે આજે પ્રસ્તુત થાય છે. આવી બીજી કૃતિઓ પણ અન્યાન્ય ભળ્લારોમાં સચવાઈ હશે જ.

પ્રસ્તુત સ્તબકની પ્રતિ કચ્છ-કોડાયના જ્ઞાનભળ્લારની પ્રતિ છે. સ્તબક લખનાર ત્યાંના જ એક શ્રાવક છે : વેલજી ભારમલ. ૧૯-૨૦ મા શતકના અરસામાં કચ્છમાં અનેક શ્રાવક-શ્રાવિકાઓ થયાં, જે વિદ્વાન્, શાસ્ત્રોનાં મર્મજ્ઞ અને તત્ત્વપિપાસુ તેમજ અધ્યાત્મસાધક હતાં. એમનાં જ્ઞાન તથા ચિન્તન વિષે આ પ્રકારની હસ્તપ્રતિઓ તેમજ મુદ્રિત ગ્રન્થાદિ દ્વારા જાણકારી સાંપડે ત્યારે ભારે અચંબો તો થાય જ; અહોભાવ પણ રૂપજે છે. વેલજી ભારમલ આ કક્ષાના જ એક શ્રાવક હશે,તેવું અનુમાન તેમણે લખેલા આ સ્તબકના વાંચન થકી કરી શકાય છે.

પાંચેય સૂત્રના લગભગ એકેક શબ્દને તેમણે સુપેરે ખોલ્યો છે. ખાસ કરીને પાંચમા સૂત્રમાં આવતા ગહન દાર્શનિક પદાર્થોનું બયાન કરતાં સૂત્રાત્મક વાક્યોને સમજાવવાનો તેમનો યત્ન પ્રશંસાર્હ અને વિસ્મયપ્રેરક બને તેવો મજાનો છે.

૨૩ પત્રોની આ પ્રતિ વિ.સં. ૧૧૫૮માં જ લખાયેલી છે, એટલે આ લેખક શ્રાવકનો સત્તાકાળ ૨૦મી શતાબ્દીનો જ છે, તે આપમેળે સિદ્ધ થાય છે. કોડાય ગામ એ કચ્છના કાશી કે લઘુકાશી તરીકે ઓળખાતું. ત્યાંના શ્રાવકોની વિદ્વત્તાને લીધે તે ક્ષેત્રની આવી યશ્વિતિ થઈ હતી. ત્યાંના ગ્રન્થભંડારો પણ ખૂબ વચ્ચળાતા. અમે ત્રણેક વર્ષ ઊપર વિહાર કરતાં ત્યાં ગયા ત્યારે ત્યાંના શ્રીકોડાય જૈન મહાજન ભંડારની આ પ્રતિ (પો. ૬૧, ક્ર. ૩૧૮)*જોવામાં આવતાં તેની ફેરોક્સ નકલ કરાવેલી. તેના ઊપરથી આની પ્રતિલિપિ સાધ્વીશ્રી દીપ્તિપ્રજ્ઞાશ્રીજીએ કરી આપી હતી, તેના આધારે આ સમ્પાદન થયેલ છે.

લેખક સંસ્કૃત-પ્રાકૃતના સારા જાણકાર હશે તેવું તેમણે ઠેર ઠેર ટાંકેલા ટીકા-પાઠો તથા શ્લોકો-ગાથાઓ જોતાં સમજાય છે. અર્થઘટન કરવામાં પણ તેમણે યાસ પરિશ્રમ કરવો પડતો હોય તેમ નથી જણાતું. અર્થ તેમને સહજપણે સ્ફુરતાં હોય તેવું લાગે. નજીકના સમયની જ ભાષા હોઈ ભાષાકીય વિશિષ્ટ પ્રયોગો યાસ જોવા મળતા નથી. હા, કચ્છી લઢળ જરૂર ક્યાંક જોવા મળે.

સૂત્રગત પાઠોમાં કેટલેક ટેકાણે મૂળ કૃતિ કરતાં ભિન્નતા જોવા મળે છે. લાગે છે કે આ સૂત્રનો નિત્યપાઠ કરતાં કરતાં ભળેલા માણસની જીભે જે સહજ જુદા શબ્દ કે પાઠ ચડી જાય, તેની આમાં અસર હશે. અથવા તેમની સમક્ષ પદ્યસૂત્રની જે પ્રતિ હશે તેમાં આ પ્રકારના પાઠ હોવા જોઈએ. કેટલાંક સ્થાનો આપણે જોઈએ :

સૂત્ર: સુકડાણાસેવણં સ્તબક: સુકડાણુસેવણં (૧)

અથવા સકડાસેવણં

સૂત્ર: હેઊ સયલકલ્લાણાણં સ્તબક: હેઊ સવ્વકલ્લાણાણં (૧)

સૂત્ર: લોકવિરુદ્ધે અણુકંપાપરે સ્તબક: લોગવિરુદ્ધં કરુણાપર૦ (૨)

સૂત્ર: અસુહાણુબંધમચ્ચત્થં સ્તબક: અસુહાણુબંધમચ્ચંતં (૨)

સૂત્ર: ન ઇઓ સુંદરત્તરમત્રં સ્તબક: ન ઇઓ સુંદરમત્રં (૨)

સૂત્ર: એવં ન ભાસિજ્જા સ્તબક: ન ભાસિજ્જા (૨)

સૂત્ર: ંગહણેણં વિવાગદારુણં

ચ ત્તિ । એવ૦

સ્તબક: ંગહણેણં । એવ૦ (૨)

सूत्र: तप्पडिवत्तिविग्घो	स्तबक: तप्पडिवत्तिविग्घं (३)
सूत्र: सुविणे व सव्वमाउलं ति । अलमेत्थ	स्तबक: सुविणुव्व सव्वमालमालंति । ता अलमित्थ (३)
सूत्र: संभवंतोसहे	स्तबक: संभवे ओसहे (३)
सूत्र: तस्संपायणे	स्तबक: तस्स संपाडणे (३)
सूत्र: पहाणं बुहाणं परमत्थओ	स्तबक: पहाणं परमत्थओ (३)
सूत्र: सुपुरिसोचिअमेअं	स्तबक: पुरिसोचिअमेअं (३)
सूत्र: सुगुरुसमीवे, पूजिऊण	स्तबक: गुरुसमीवे, पूइत्ता (३)
सूत्र: समहिवासए विसुद्धजोगे विसुद्धमाणे	स्तबक: समहिवासए विसुद्धमाणे (३)
सूत्र: न इओ हिअं तत्तं	स्तबक: न इउ हिअतत्तं (४)
सूत्र: निरुद्धपमायचारं	स्तबक: निरुद्धपमायायारे (४)
सूत्र: तत्तसंवेयणाओ कुसलसिद्धीए	स्तबक: तस्स संवेयणाओ कुसलासयवुद्धीओ (४)
सूत्र: अरूविणी सत्ता	स्तबक: अरूवी सत्ता (५)
सूत्र: ०णंतगुणं खु तं	स्तबक: ०णंतगुणं तं तु (५)
सूत्र: अविसेसो बद्धमुक्काणं	स्तबक: अविसेसो अबंधमुक्काणं (५)

बीजी एक विलक्षणता ए जोवा मळे छे के मूळ कृतिमां ज्यां ज्यां प्रथमा-एकवचनान्त पदोमां 'ए'कारान्त-श्रुति छे : दा.त. धम्मे, जीवे, वगेरे; त्यां आ स्तबकप्रतिगत पाठमां 'ओ'कारान्त-श्रुति जोवा मळे छे : दा.त. धम्मो, जीवो, इत्यादि.

कोडायना ज्ञानभण्डारना कार्यवाहकोनो, प्रतिनी नकल करावी आपवा बदल आधार मानुं छुं.

पञ्चसूत्र स्तबक सहित

॥ ए८०॥ नमो वीयरगाणां सव्वण्णूणं देविदपूइआणं
जहडिअवत्थुवाईणं तेलुक्कगुरूणं अरहंताणं भगवंताणं ।

नमो वीतरागेभ्यः सर्वज्ञेभ्यः देवेन्द्रपूजितेभ्यः यथास्थितवस्तुवादिभ्यः

त्रैलोक्यगुरुभ्यः ।

नमस्कार हो वीतरागोनइं सर्वज्ञोनइं देविद्रपूजितोनइं यथास्थित वस्तुना कहनारोनै त्रैलोक्यगुरुओनइं अरिहतोनै भगवंतोनइं ।

जे एवमाइक्खंति-

जे भगवंत इम कहें छइं-

इह खलु अणाइजीवे अणाइजीवस्स भवे अणाइकम्मसंजोग-
निवत्तिए दुक्खरूवे दुक्खफले दुक्खाणुबंधे ।

इहां निश्चयें अनादिजीव छैं । अनादि जीवनें भव छइं । ते भव अनादिकर्मसंयोगें नीपजाव्यौ छइं । ए भव दुक्खरूप छइं । दुख एहनुं फल छइं । एथी दुक्खनो ए(अ)नुबंध छइं ।

एअस्स णं वुच्छिन्ती सुद्धधम्माओ । सुद्धधम्मसंपत्ति(त्ती) पावकम्मविगमाओ । पावकम्मविगमो तहभवत्ताइभावाओ ।

ए भवनौ विच्छेद शुद्धधर्म थकी थाय । सुद्ध धर्मनी प्राप्ति पापकर्मना विनाशथी नीपजै । पापकर्मनो विनाश तथाभव्यत्वादिभावथी थाइं ।

तस्स पुण विवागसाहणाणि-

तेहनां वली विपाकसाधन अनेक देखाडइं छइं ।

चउसरणगमणं, दुक्कडगरिहा, सुकडाणुसेवणं ।

च्यारनइं सरणें जवुं, दुःकृतनी गर्हा, सुकृतनुं सेववुं सारी परैं ।

अउ कायव्वमिणं होउकामेणं सया सुप्पणिहाणं ।

ए कारणं करवुं ए आत्मरूपें थवा इच्छइं तेणइं सदैव सुप्रसि(णि)धान ।

भुज्जो भुज्जो संकिलेसे तिकालमसंकिलेसे ।

वारंवार संक्लेशनै विषैं त्रिण काल असंक्लेशनै विषैं ।

जावज्जीवं मे भगवंतो परमतिलोगनाहा अणुत्तरं(र)पुण(ण्ण)-
संभारा खीणारागदोसमोहा अर्चितचिंतामणी भवजलहिपोआ एगंतसरणा
अरहंता सरणं ।

जिहां सूधी जीव तिहां लगें मुझनें भगवंत परमत्रिलोकनाथ, अनुत्तर पुण्यसमूह छैं जेहानें, क्षय गया छैं राग-द्वेष-मोह जेहोनें, अर्चित्यचिंतामणी,

संसारसमुद्रथी तारिवाने जिहाज, एकांतशरण योग्य अरहंत शरण हो ।

तहा पहीणजरमरणा अवेअकम्मकलंका पणड्ढवाबाहा केवलनाण-
दंसणा सिद्धिपुरनिवासी निरुवमसुहसंगया सव्वहा कय किज्जा(च्वा)-
सिद्धा सरणं ।

तिम प्रक्षीण छैं जरामरण जेहोनइं, गयो छैं कर्मकलंक जेहोनें, प्रगट
(प्रणष्ट) छैं व्याबाधा जेहोनइं, केवलज्ञान केवलदर्शन छैं जेहोनइं, मोक्षपुरना
वासी, निरुपम सुखनइं पाम्या छैं, सर्वथा कृतकृत्य थया, एहवा सिद्ध शरण
हो ।

तहा पसंतगंभीरासया सावज्जजोगविरया पंचविहायारजाणगा
परोवयारनिरया पउमाइनिदंसणा झाणझा(ज्झ)यणसंगया विसुज्झमाण
भावा साहू सरणं ।

तथा प्रशांत गंभीर छैं आशय जेहोनो एहवा, सावद्य योगथी जे विरम्या
एहवा, ज्ञानाचारादि पंचविधाआचारनां जाणणहार एहवा, परोपकार करवामां
उद्यमी एहवा, संसारमां वसतां पद्मादिकनुं दृष्टांत छैं जेहोने एहवा, ध्याने
अध्ययनै संयुक्त एहवा, विशुध्यमान छैं परिणाम जेहोनौ एहवा साधु शरणं ।

तहा सुरासुरमणुअपूइओ मोहतिमिरंसुमाली रागदोसविसपरममंतो
हेऊ सव्वकल्लाणाणं कम्मवणविहावसू साहगो सिद्धभावस्स
केवलीपन(त्र)तो धम्मो जावज्जीवं मे भगवं सरणं ।

तिम सुरइं असुरइं मनुष्यइं पूज्यौ, मोहरूप अंधकार फेडवा सूर्य,
रागद्वेषरूप विषने वारवा परममंत्र, कारण समस्त कल्याणोनुं, कर्मरूप वननें
विषे अग्नि, साधक सिद्धभावनो एहवो, केवलीनो प्ररूप्यो धर्म जहां जीव
तिहां सूधी मुझने भगवंत शरण हो ।

सरणमुवगओ अ एएसिं गरिहामि दुक्कडं ।

शरणे पाम्यो हुं एहोनइं, गरहु छु दुकृत प्रते ।

जणणं अरहंतेसु वा सिद्धेसु वा आयरिएसु वा उइझाएसु वा
साहूसु वा साहुणीसु वा अत्रेसु वा धम्मट्ठाणेसु माणणिज्जेसु पूअणिज्जेसु ।

जे अरहंतनें विषे, सिद्धोनें विषे, आचार्योनें विषे, उपाध्यायोनें विषे,
साधुओनें विषे, साध्वीओनें विषे, बीजाय वा धर्मना ठेक्काणाओनें विषे, मानवा

योग्योनें विषे, पूजवा योग्योनें विषैः ।

तहा माइसु वा पिईसु वा बंधूसु वा मित्ति(ते)सु वा उवयारिसु वा ओहेण वा जीवेसु मग्गड्डिएसु अमग्गड्डिएसु मग्गसाहणेसु अमग्गसाहणेसु ।

तिम माताओनें विषे, पिताओने विषे, बंधुओने विषै, मित्रोनें विषे, उपकारी जीवोनें सामान्ये विषई, अथवा जीवोनें विषे, मार्गे रह्वा जीवोनें विषे, अमार्गे प्रवर्तता जीवोने विषे, मार्गना साधन रत्नत्रयादिक ते साधननें विषे, अमार्ग अज्ञानवर्त्यादिक ते अमार्ग-साधनोनें विषे ।

जं किंचि वित्तहमायरियं अणायरिअव्वं अणित्थि(च्छि)अव्वं पावं पावाणुबंधि सुहमं वा बायरं वा मणेण वा वायाए वा काएण वा कयं वा कारावियं वा अणुमोइअं वा रागेण वा दोसेण वा मोहेण वा इत्थंथा(वा) जम्मे जम्पंतरेसु वा गरहिअमेयं दुक्कडमेयं उज्झिअव्वमेयं । विआणिअं मए कल्लणमित्तगुरुभगवंतवयणाओ । एवमेअंति रोइअं सद्धाए । अरहंतसिद्धसमक्खं गरहामि अहमिणं । दुक्कडमेयं उज्झिअव्वमेअं । इच्छ मिच्छामि दुक्कडं मिच्छामि दुक्कडं मिच्छामि दुक्कडं ।

जे कांइ असत्य-विपरीत आचर्युं अणआचरवाया(यो)ग्यं, इच्छामां लाववा पाप-अयोग्य, पापनो अनुबंध जेहथी थाय एहवउं, सूक्ष्म अथवा बादर अथवा मनोयोगे अथवा वचनयोगे अथवा काययोगे अथवा कर्युं अथवा कराव्युं अथवा अनुमोदिउं, अथवा रागे करीनें वा द्वेषे करीने मोहे करीनें वा, इह जन्मने विषे वा, जन्मने विषे, जन्मांतरोनें विषे वा, गरहागोचर करवा योग्य ए दुःकृत छै, ए त्यजवायोग्य छै । ए विषे जाण्युं में कल्याणमित्र एहवा श्रीगुरुभगवंत तेहना वचन थकी । इमज ए भाव छै रुचिगोचर श्रद्धायें करीनइ । अरिहंत सिद्ध भगवंतोने समक्ष । सर्व अरिहंत सिद्ध साक्षी छै जिहां ए रीते गर्हाविषय करुं छुं हुं एहनइ । दुःकृत छै ए पंडितवीर्यनी प्रबल स्फुरणायें, ए स(त्य)जवा योग्य छै । इहां मिच्छा मि दुःकडं मिथ्या माहरुं दुःकृत हो मुंझनइ ।

होउ मे एसा सुपत्थणा होउ मे इत्थव(ब)हुमाणो होउ मे इओ मुक्खबीअंति । होउ मे एसा सम्पं गरिहा होउ मे अकरणनियमो बहुमयं ममएयंति । इच्छामि अणुसद्धिं अरहंताणं भगवंताणं गुरूणं कल्लणमित्ताणं

ति । होउ मे एएहि संजोगो । पत्तेसु एएसु अहं सेवारिहे सिया आणारिहे सिया पडिवत्तिजुत्ते सिआ निरइआरपारगे सिआ ।

ए हवणां वर्ण्यमान सुष्टु प्रार्थना हो मुझनें, ए क्रियानें विषें बहुमान हो मुझनें, ए भाव मोक्षनुं बीज हो मुझनें, ए सम्यग्-सारी गर्हा हो मुझनें, अकरणनो नियम बहुमत छें मुझनें ए तत्त्व इति । इच्छुं छुं अनुंशिष्टि प्रति अरहंतोनी भगवंतोनी, गुरुओनी कल्याणमित्र साधक समूहनें । ए भावें माहरइं ए अर्हतादिको साथे संयोग पुण्ययोगें पामें छतें ए अरिहंतादिक[नी] हुं सेवामां प्रवर्तवा योग्य थाओ, अरिहंतादिकोनी आज्ञानें योग्य थाओ, प्रतिपत्ति-सेवारूप तेंणें योग्य थाओ, निरतिचारपारगामी धर्ममां थाओ ।

संविगो जहासत्तीए सेवेमि सुकडं । अणुमोएमि सव्वेसि अरहंताणं अणुझाणं सव्वेसि सिद्धाणं सिद्धभावं सव्वेसि आयरिआणं आयारं सव्वेसि उवज्झायाणं सुत्तप्पयाणं सव्वेसि साहूणं साहुकिरिअं सव्वेसि सावगाणं मुक्खसाहणजोगे सव्वेसि देवाणं सव्वेसि जीवाणं होउकामाणं कल्लाणासयाणं मग्गसाहणजोगे ।

संविग एहवौ यथाशक्ति सेवुं सुकृत प्रति । अनुमोदुं समस्त अरिहंतोनुं अनुष्ठान प्रति, सर्वसिद्धा(द्धो)ना सिद्धभाव प्रति, समस्त आचार्योना आचार प्रति, समस्त उपाध्यायोना सूत्रप्रदान प्रति, समस्त साधुओनी साधु एहवी क्रिया प्रतिइं । समस्त श्रावकोना मोक्षसाधन योगोनें अनुमोदुं छुं, सर्व देवोना, समस्त जीवोनां, सिद्धभाव थवानो काम छें जेहोनें एहवा, कल्याणरूप छें परिणाम जेहोनां एहवा जीवोनां, मोक्षमार्गना साधनार एहवा ज्ञानादि योग प्रति ।

होउ मे एसा अणुमोअणा सम्मं विहिपुव्विआ सम्मं सुद्धासया सम्मं पडिवत्तिरूवा सम्मं निरईयारा परमगुणजुत्तअरिहंताइसामत्थओ ।

थाओ मुझनें ए अनुमोदना सम्यग् विधिपूर्विका, ए अनुमोदना सम्यक्-सारी जे अनुमोदना करतां शुद्ध छैं आशय जेहमां एहवी अनुमोदना हो, सम्यक्-समीचीन प्रतिपत्तिरूप प्रतिपत्तिभावनी अनुकूलतायें अंगीकरणरूप सम्यक्-निरतिचारा अतिचार रहित एहवी अनुमोदना हो । उत्कृष्ट गुण सहित अरिहंतादिक गुणनिधान उत्तम हेतु, तेहोना सामर्थ्य थकी ।

अर्चितसत्तिजुत्ता हि ते भगवंतो वीअरागा सव्वणू परमकल्लाणा

परमकल्याणहेओ(ऊ)सत्ताणं ।

अचित्त्य शक्ति सहित ते अरिहंतादिक गुणी छईं ज्ञानादिक गुणवंत रागरहित सर्वज्ञ परमकल्याणप्राप्त एहवा छईं । परमकल्याणना कारण जीवोनें ते ते (हेते ?) ।

मूढे अह्मि (अम्हि) पावे अणाइमोहवासिए अणभिन्ने भावओ हिआहिआणं अभिन्ने सिया अहिअनिवित्ते सिआ हियपवित्ते सिआ आराहगे सिआ उचिअपडिवत्ति(ती)ए सव्वसत्ताणं सहिअंति इच्छामि सुक्कडं इच्छामि सुक्कडं इच्छामि सुक्कडं ।

मूर्ख अमे पापवंत छुं । ए विशिष्ट पुरुषोनी [आगे?] अनादि मोहें करी वासित छुं, अनभिज्ञ छुं परमार्थथी हिता[हित]प्रतिपत्ति करवानें,हितना अभिज्ञ-जाणं थाऊं, अहितथी निवृत्त थाऊं, हितमां प्रवृत्त थाऊं,आराधक थाऊं, उचित-प्रतिपत्तिइं करीनइं सर्व जीव संबंधिनइं स्वहित इच्छुं छुं सुकृत प्रति । त्रणवार ए पदनो पाठ (स्वहित इच्छुं छुं सुकृत प्रति स्वहित इच्छुं छुं सुकृत प्रति) ।

एवमेयं सम्मं पढमाणस्स सुणमाणस्स अणुपेहमाणस्स सिद्धिली- भवन्ति परिहायन्ति खिज्जन्ति असुहकम्माणुबन्धा । निरणुबन्धे वाऽसुहकम्मे भग्गसाम्पत्थे सुहपरिणामेणं, कडगबद्धे विव विसे, अप्पफले सिआ सुहावणिज्जे सिआ अपुणभावे सिआ ।

ए रीतें ए सम्यक् संवेगसार भणवा(ता)जीवनइं, अन्य समीपथी सांभलतां जीवनैं,अर्थानुस्मरण द्वारायें अनुप्रेक्षानें करतो एहवानें, मंदविपाकतायैं शिथिल थाय, पुद्गलनैं ओसरवें परिहानि थाय, आशयविशेषाभ्यांसद्वाराइं मूलथी ज क्षय पामइं, भावरूप अथवा कर्मविशेषरूप असुभ कर्मना अनुबन्ध क्षय पामतां शेष रह्युं असुभकर्म ते अनुबन्धरहित थाय, भग्न छें सामर्थ्य जेहनूं विपाक प्रवाहनें आश्रयनैं एहवुं अशुभकर्म थाय । अनंतरोदित सूत्रथी उपने शुभ परिणामें करीनैं कटकबद्ध जिम विष मंत्रि-सामर्थ्य (मंत्रसामर्थ्य) अल्पफल थाय तिम अल्प फल क० अल्पविपाक थाय, सुखैं अपनय करवा योग्य अशुभ कर्म थाय, अपुनर्भाव अशुभकर्म थाय ।

तहा आसगलिज्जन्ति परिपोसिज्जन्ति निम्मविज्जन्ति सुहकम्माणु-

बंधा । साणुबंधं च सुहकम्पं पगिद्वं पगिद्वभावज्जियं नियमफलं सुपउत्ते
वि व महागए सुहफले सिआ सुहपवत्तगे सिआ परमसुहसाहगे सिआ ।

तथा आसकलीक्रियंते-आक्षिपिइं समीप थयें, परिपोष्यंते-परिपोषियें
भावनें उपचयें करी, निर्माप्यंते-परिसमाप्ति पमाडीयें शुभकर्मना अनुबंध-
कुशलकर्मना अनुबंध ए भावः । सानुबंधं च पुनः शुभकर्म आत्यंतिकानुबंधापेक्ष
अनुबंधसहित शुभकर्म प्रकृष्ट क० प्रधान प्रकृष्ट भावार्जितं क० शुभभावं उपाज्युं
नियमफलदं क० प्रकृष्टत्वे करीनें नियमं फलनुं देणहार छै । सुप्रयुक्त इव
महागदः एकांतकल्याणः सुखफलं क० सुख छै फल जेहनुं एहवो ते शुभकर्म
थाय । अनुबंधइं शुभनुं प्रवर्त्तक थाय परम सुखनुं साधक ते कर्म पारंपर्यें
निर्वाण सुखनुं साधक छै ।

अओ अपडिबंधमेअं असुहभावनिरोहेणं सुहभावबीयंति सुण्य-
णिहाणं सम्मं पढिअव्वं सम्मं सोअव्वं अणुप्पेहिअव्वंति ।

यत एवं अतो क० ए कारण माटें प्रतिबंधरहित, निदानरहित, अशुभ
भावना अनुबंधनें निरोधें करीनइं शुभभावनुं बीज इति कृत्वा, इमं चित्तमां
जाणीनें, ए सूत्र सुप्रणिधान कहतां शुभप्रणिधानें सम्यक् प्रशांत(ता)त्माइं
पठितव्यं कहतां भणवुं, सम्यक् प्रशांतात्माइं अन्वाख्यानविधि सांभलवुं,
अनुप्रेक्षितव्यं कहतां अनुप्रेक्षाविषये करवुं परिभावनीयमित्यर्थः ।

नमो नमिअनमिआणं परमगुरुवि(वी)अरागाणं नमो सेसनमुक्कारा-
रिहाणं । जयओ(उ) सव्वण्णुसासणं । परमसंबोहीए सुहिणो भवंतु
जीवा सुहिणो भवंतु जीवा सुहिणो भवंतु जीवा ।

नमस्कार हो देवऋषिओर्यें नमित क० वंदित एहवाओनै, परमगुरु
एहवा वीतरागोनै, नमस्कार हो शेष आचार्यादिक गुणाधिक नमस्कार योग्य
महात्माओनै । कुतीर्थनै अपोहें जयवंत वत्तो सर्वजोनु शासन । वरबोधिलाभरूप
परम संबोधिअयें मिथ्यात्वदोषनै नाशें प्राणी सुखिआ थाओ प्राणी सुखिआ थाओ
प्राणी सुखिआ थाओ ।

इति पावपडिघायगुणबीजाहाणसुत्तं १ ॥

इति पापप्रतिघात-गुणबीजाधान नामे प्रथम सूत्र १ ॥

जायाए धम्मगुणपडिवत्तिसद्धाए भाविज्जा एएसिं सरूपं(वं)
पयइसुंदरत्तं अणुग(गा)मित्तं पयो(रो)वयारित्तं परमत्थहेउत्तं तहा
दुरणुचरत्तं भंगे दारुणत्तं महामोहजणगत्तं भूओ दुल्लहत्तंति । एवं
जहासत्ति(ती)ए उच्चियविहाणेणं अच्चंतभावसारं पडिवज्जिज्जा ।

धर्मगुण-प्रतिपत्ति श्रद्धा, तार पछी तथाविध कर्म-क्षयोपशमं करी
भावथी भावीयें ए धर्मगुणोनुं स्वरूप, जीव संक्लेश-विशुद्धियें, प्रकृतइं सुंदरपणुं,
भवांतर वासनानुगमं करी अनुगामिपणुं, पीडादि निवृत्तियें परोपकारिपणुं, परम्परायें
मोक्षसाधनपणा माटें परमार्थ हेतुपणुं, सदैवानस्या(भ्या)स माटें दुखें आचरवामां
आवें ते दुरनुंचर दुरनुंचरभाव ते दुरचरपणुं, भगवंतनी आज्ञाना खंडवाथी भंग
थइं दारुणपा(प)णुं, धर्मदूषकपणै करी महामोहजनन शक्तिमंतपणुं, भूयो दुर्लभत्वं
क० विपक्षानुबंधना जोरथी पुनःप्राप्ति-दुर्लभपणुं, एवं-उक्त प्रकारें शक्तिनै
अनुरूप, उचित विधानें-शास्त्रोक्तविधियें हानि-आधिक्य परिहरी, अत्यंतभावें
सार-मोटें प्रणिधानइं बलें पडिवजीयें धर्मगुणोनें, राभसिकवृत्तियें नही वर्जीजीयें,
राभसिक प्रवृत्तिनुं विपाकें दारुणपणुं छै, माटें धर्मगुणमां प्रवृत्ति उपयोगयुक्त
ज हीनता अधिकता बें दोष वर्जीनें करवी । ।

तं जहा थूलगपाणाइवायविरमणं थूलगमुसावायविरमणं
थूलगअदत्तादाणविरमणं थूलगमेहुणविरमणं थूलगपरिग्गहवेरमणमिच्चाइ
पडिवज्जिऊण पालणे जइज्जा ।

ते जिम-स्थूल प्राणातिपातनुं विरमण, स्थूल मृषावादनुं विरमण, स्थूल
अदत्तादाननुं विरमण, स्थूल परिग्रह (मैथुन)नुं विरमण, स्थूल परिग्रहनुं विरमण
इत्यादि; आदि शब्दथी दिग्भू(त्र)तादि उत्तरगुण ग्रहीयें, अंगीकार करीनें
पालवानें विषे उद्यम करीयें ।

प्रथम उपन्यास प्राणातिपात विरमणादिकनो ते प्राप्ति एहोनी इम ज
छे ।

सयाणागाहगे सिआ सयाणाभावगे सिआ सयाणापरितंते सिआ ।
आणा हि मोहविसपरममंतो, जलं रोसा(दोसाइ)जलणस्स, कम्मवाहीति-
गिच्छासत्थं, कप्पपायवो सिवफलस्स ।

अध्ययनश्रवणें करी सदा आज्ञानो ग्रहनार हुं थाउं, अनुप्रेक्षाथी साथें

सदा आज्ञानो भावक थाउं, अनुष्ठाननें आश्रयी सदा आज्ञा परतंत्र थाउं, आज्ञा-जिनवचननां(वचन)मोह विषनो परममंत्र छें, मोहविषनुं अपहारें करी जल छइं द्वेषादि ज्वलननुं-द्वेषादि ज्वलननें शमाववें करी, कर्मरूप व्याधि तेहनुं चिकित्साशास्त्र छें - कर्मव्याधिक्षयना कारणपणा माटें, कल्पवृक्ष छें शिवरूप फलनो अवध्यपणें साधकपणा माटें ।

वज्जिज्जा अधम्ममित्तजोगं, चित्तिज्जा इ (अ)भिणवपाविण गुणे, अणाइभवसंगए अ अगुणे, उदयां(गग)सहकारित्तं अधम्ममित्ताणं, उभयलोगगरहिअत्तं, असुहजोगपरंपरं च ।

वज्जीयइं अधर्ममित्रयोगं-अकल्याण मित्रसंबंधने, चित्तवीर्ये प्राणातिपात विरमणादिक अभिनव जे पाप्मा गुण ते गुणनइं, सदैव-अविरतपणें अनादि भवसंगत जे अवगुण प्राणातिपातादिक तेहुंनै, च पुनरर्थे, उदग्र सहकारिपणुं चित्तवीर्ये-अवगुणनी वृद्धि करवामां तीव्र सहायकारिपणुं अधर्ममित्रोनुं-अकल्याणमित्रोनुं चित्तवीर्ये, तेंहुना पापनी अनुमति इहलोकगर्हितपणुं परलोकगर्हितपणुं चित्तवीर्ये, ए शेष अशुभ योग परम्पराने अकुशलानुबंधथी वर्धे ते अशुभयोगपरम्पराने चित्तवीर्ये ।

परिहरिज्जा सम्मं लोगविरुद्धं करुणापरजणाणं, न खिसाविज्ज धम्मं, संकिलेसो खु एसा, परमबोहिबीअं अबोहिफलमप्पणोत्ति ।

परिहरीये सम्यग्-सुभ परिणामें लोकविरुद्ध प्रति तदशुभाध्यसायादि निबंधनानि लोकविरुद्धानि परिहननें अधर्म ए भावनाये, लोकोपे धर्मनइं न खिसावीयै न निंदावीयै-न गर्हावीयै, अशुभ भावपणा माटें, ए धर्मनी खिसा ते संक्लेश छइं, परं-उत्कृष्टुं अबोधिबीज छइं अबोधि फल थाय आत्मानें-पोतानें पण अबोधिकारण जननें थाय ते कारणें ।

एवमालोएज्जा-न खलु इत्तो परो अणत्थो, अंधत्तमेयं - संसाराडवीए, जणगमणिड्ढायाणं, अइदारुणं सरूवेणं, असुहाणुबंध-मच्चंतं ।

इम आलोइइ सूत्रानुसारइं-नथी निश्चयें ए अबोधि फलथी बीजो अनर्थ, तत्कारणभावाद्वा लोकविरुद्धत्वादिति, तद् दर्शननें अभावे अंधपणुं छे ए संसार अटवीनें विषइं उपजावणहारु, अनिष्ट-आपातनुं छइं

नरकाद्युपपातकारणपणइं, संक्लेशप्रधानपणा माटे अति तीव्र स्वरूपे अशुभनो जेथी थाय एहवऊ परम्परायें ऊग्र-घातकपणें अत्यंत, तथोक्तं- “लोकः खल्व्वाधारः, सर्वेषां धर्मचारिणां यस्मात् । तस्माल्लोकविरुद्धं, धर्मविरुद्धं च संत्याज्यम् ॥”

सेविज्ज धम्ममित्ते विहाणेणं, अंधो विवाणुकइ (इ)ए, वाहिए विव विज्जे, दरिदो विव ईसरे, भीउ विव महानायगे । न इउ सुंदरमंत्रंति बहुमाणजुत्ते सिआ, आणाकंखी, आणापडिच्छो, आणाअविराहगे, आणानिष्कायगेत्ती (त्ति) ।

सेवियइं धर्ममित्रोनें सत्प्रतिपत्त्यादि विधानें, अंध जिम खातांदिभयें अनुकर्षकर्व(र्तृ)नइं, व्याधिवंत जिम रोगभयें वैद्योनइं, दरिद्र जिम स्थितिहेतु पण ईश्वरोनइ, बीहवौ जिम आश्रयणीयपणें महासौच्य आतंकपणै, अत्यंत नथी ए धर्ममित्रनां सेवनथी सुंदर बीजुं इम बहुमान युक्त थाय, हृदयथी धर्ममित्र उपरें प्रेम ते बहुमान, आज्ञा वगर थयें आज्ञानो अभिलाषी, आज्ञाप्रदानकाले आज्ञानो प्रतिच्छक, आज्ञाना परिचय करतां-अभ्यासतां आज्ञानो अविराधक, तेहनें उचित विधानें आज्ञानो निष्पादक ।

पडिवण्णधम्मगुणारिहं च वड्डिज्जा गिह(हि)समुच्चिएसु गिहिसमायारेसु परिसुद्धाणुद्धाणे परिसुद्धमन(ण)किरिए परिसुद्धवाइकिरिए परिसुद्धकायकिरिए ।

प्रतिपन्न धर्मगुणनें योग्य पुरिषनें वली अनुवृत्तिइं वर्तौयै, गृहिनें समुचित योग्य एहवा गृहिओना समाचारोनइं विषइं, परिशुद्ध अनुष्ठानोनें शास्त्रानुसारइं, परिशुद्ध मनःक्रियाओनइं शास्त्रानुसारइं, परिशुद्ध वचनक्रियाओनें शास्त्रानुसारइं, परिशुद्ध कायक्रियाओनें शास्त्रानुसारइं ।

वज्जिज्जाणेगोवघायकारगं गरिहणिज्जं बहुकिलेसं आयइविराहगं समारंभं । न च्चिंतिज्जा परपीडं । न भाविज्जा दीणणयां (दीणयं) । न गच्छिज्जा हरिसं । न सेविज्जा वितहाभिनिवेसं । उच्चिमणपवत्तगे सिआ ।

वर्जीयइं अनेक उपघातनुं कारक सामान्यें गर्हवा योग्य, प्रवृत्तिकालें बहुक्लेशदायक एहवुं, आयतिइं विराधक, परलोक-परलोकपीडाकारकनें

अंगारकर्मादिरूप समारंभ न चितवीयइं, सामान्ये परपीडा प्रति न भावीयै, कोय चीजने अणमलवे दीणता प्रति न पांमीयै, कोय इष्ट चीजने मिलवे हर्ष प्रति न सेवीययै, “अतत्त्वाध्यवसायो वितथाभिनिवेशः” वितथाभिनिवेश प्रतिइं किंतु वचनानुसारइं मननो प्रवर्त्तावनार थाय इम, इम वचनप्रवर्त्तक ।

न भासिज्जा अलियं न फरुसं न पेसुत्रं नाणिबद्धं हिअ मिअ-भासगे सिआ ।

न भाखीयइं अभ्याख्यानादिकनें, न भाखीयइ निष्ठुरवुर (छुर?), न भाखीयै पैशून्य, न भाखीयइ कथादि-अनिबद्ध, प्रतिसूत्रनीतिइं हितकर परिमित भाषानो भाषक थाय ।

एवं न हिंसिज्जा भूआणि, न गिण्हज्ज अदत्तं, न निरिक्खिज्ज परदारं, न कुज्जा अणत्थदंडं, सुहकायजोगे सिआ ।

इम न हिंसीइं पृथ्व्यादिभूतोणइं, नही ग्रहिये थोडुं पण अदत्त प्रतिइं, नही रागथी परदार प्रति, न करीयइं अपध्यानाचरितादि अनर्थदंड प्रति, किंतु छ काययोग आगमनीतिइं शुभ जेहनौ एहवौ थाय ।

तहा लाहोचिअदाणे लाहोचिअभोगे लाहोचिअपरिवारे लाहोचिअ निहिकरे सिआ ।

तिम अष्टभागाद्यपेक्षा लाभोचितदानकर्त्ता, अष्टभागाद्यपेक्षायें लाभनें उचितभोगभोगी, चतुर्भागाद्यपेक्षायें लाभनें उचित परिवारधारक, चतुर्भागाद्यपेक्षायें लाभ-निधिनो कारक थाय ।

असंतावगे परिवारस्स, गुणकरे जहासत्ति, अणुकंपापरे, निम्ममे भावेण । एवं खु तप्पालणे वि धम्मो जहऽन्नपालणेत्ति । सव्वे जीवा पुढो पुढो, ममत्तं बंधकारणं ।

तथा असंतापकः-परिजननें परिवारनें असंतापक थाय, शुभ प्रणिधानइं करी यथाशक्ति प्रति फलनिरपेक्षपणे करी, अनुकंपातत्पर छें, भवस्थितिनें आलोचवइं, ए० इम जीवोपकार थाय माटे अन्य पालननें विषे जिम धर्म तिम तत्पालननें विषे जीवा(व)विशेषे करी अन्यपालनें जिम धर्म तिम निज, सर्वजीव पृथक् छइं, ममत्वं ते बंधनुं कारण छइं - “संसारांबुनिधौ सत्त्वाः, कर्मोर्मिपरिघटि(ट्टि)ताः । संयुज्यते वियुज्यते तत्र कः कस्य बांधवः ? ॥

तथा-अत्यावतेऽस्मिन् संसारे, भूयो जन्मनि जन्मनि । सत्त्वो नैवास्त्यसौ कश्चित् यो न बंधुरनेकधा ॥”

तहा तेसु तेसु समायारेसु सइसमण्णा(ण्णा)गए सिआ, अमुगेऽहं, अमुगकुले, अमुगसिस्से, अमुगधम्मट्ठाणट्ठिए, न मे तत्त्विराहणा, न मे त दारंभो, वुड्ढी ममेअस्स, एअमित्थ सारं, एअमायभूअं, एअं हिअं । असारमन्नं सव्वं विसेसओ अविहिगहणेणं । एवमाह तिलोगबंधू परमकारुणिगे सम्मं संबुद्धे भगवं अरिहंतेत्ति। एवं समालोचिअ तदविरुद्धेसु समायारेसु सम्मं वट्ठिज्जा भावमंगलमेअं तन्निष्प(फ़)त्तीए ।

तिम छे ते लोभरूपपणा माटें समाचारोंनें विषे - गृहिसमुचित समाचारोंनें विषे, स्मृतिसमन्वागत थाय-आभोगयुक्तः, अमुक देवदत्तादि नामा हुं इक्ष्वाद्यपेक्षायें अमुक कुल, धर्मथी अमुक शिष्य, तत्तदाचार्यापेक्षायें-अणुव्रताद्यपेक्षायें अमुक धर्मस्थानें हुं स्थित छुं, न मुझनइं धर्मस्थाननी विराधना, न हो मुझनइं विराधनानो आरंभ, ए धर्मस्थाननी माहरइं वृद्धि होय, एतत्-ए अत्र-इहां धर्मस्थानं एतत्-ए आत्मभूत आनुगामुकपणा माटइं, एतत् सुंदर परिणामपणा माटें हितं-हितकरं । असार छइं बीजुं अर्थजातादि सर्व, विशेषथी अविधिइं ग्रहणें करी विपाकदारुणपणा माटइं । इम कहतो हवओ त्रिलोकबंधु, परमकरुणावंत तथाभव्यत्त्वनि जोगथी सम्यक् अनुत्तर बोधबीजथी संबुद्धे भगवान् अरिहंत इति । इम समालोचन करीनें अधिकृत धर्मस्थानाविरोध एहवा जे समाचार, ते विचित्र समाचारोंनें विषे सम्यक् सूत्रनीतिइं वर्तीयइं । वीधिइ प्रवर्तन ए भावमंगल छैं, अधिकृत समाचारनें नीपजवें ।

तहा जागरिज्ज धम्मजागरिआए-को मम कालो ? किमेअ (स्स) उचिअं ? । असारा विसया नियमगामिणो विरसावसाणा । भीसणो मच्चू सव्वाभावकारी अविन्नायागमणो अणिवारणिज्जो पुणो पुणोऽणुबंधी । धम्मो एअस्स ओसहं, एगंतविसुद्धो महापुरिससेविओ सव्वहिअकारी निरइआरो परमाणंदहेऊ ।

तथा तिम जागीयें भावनिद्राविरहइं धर्मजागरिकाइं करी। किओ वयोवस्थारूप माहरो काल? स्युं मने उचित- ‘किमेतस्योचितं धर्माद्यनुष्ठानं’ ? तुच्छ छैं शब्दादि विषय, निश्चयें जनारा छैं विरस छैं अवसान जेहुनां-

परिणामदारुणाः । महाभयजनन मृत्यु छैं सर्वना अभावनो [कर्ता] अदृश्य-स्वभावपणा माटें अविज्ञात छैं आगमन जेनुं एहवो, करनार छैं तत्साध्यार्थक्रियाना अभाव माटइं, स्वजनादिबलें अनिवारणीय छैं-निवारवा योग्य न - नही ते अनिवारणीय, अनेक योनि सावें (थें) करी पुनः पुनः वारंवार अनुबंधी छइ, धम्मो कहतां धर्म व्याधि समान जे ए मृत्यु तेहनुं औषध छइं, एकांतविशुद्ध निवृत्ति रूप छें, महापुरष ये तीर्थकरादिक तेहुंणें सेवित छइं, सर्व्वनैं हितकारी छइं, मैत्र्यादिरूपपणा माटइं निरतिचार छें, यथागृहीत-परिपालनैं करी परिमानंदनो हेतु छइं ।

नमो इमस्स धम्मस्स । नमो एअधम्मप्पगासगाणं । नमो एअधम्मपालगाणं । नमो एअधम्मपरूवगाणं । नमो एअधम्मपवज्जगाणं ।

नमस्कार हो एतस्मै-एहणें अनंतरोदितरूपधर्मनइं नमः । ए धर्मना प्रकाशक अरिहंतोनें नमस्कार हो । ए धर्मना पालनार यतीओनें नमस्कार हो । ए धर्मना प्ररूपक यतीओनइं नमस्कार हो । ए धर्मना पडिवजनार श्रावकादिक गुणिजीवोनइं ।

इच्छामि अहमिणं धम्मं पडिवज्जित्तए सम्मं मणवयणकायजोगेहिं । होउ ममेअं कल्लाणं परमकल्लाणाणं जिणाणमणुभावओ ।

इच्छुं छुं हुं एहणें धर्मनइं प्रतिपत्तिविषय करवानें । सम्यक्, अनेन तु संपूर्णप्रतिपत्तिरूपं प्रणिधिविशेषमाह-मनोजोग-वचनजोग-कायजोगें करीनैं । हो मुझनैं ए कल्याण-अधिकृत धर्मप्रतिपत्तिरूप परम छें कल्याण जेहुनैं एहवा तीर्थकरोना महिमाथी-तीर्थकरानुग्रहइ ।

सुप्पणिहाणमेवं चित्तिज्जा पुणो पुणो । ए[य]धम्मजुत्ताणमव-वायकारी सिआ । पहाणं मोहच्छेअणमेअं । एवं विसुज्ज(ज्झ)माणे भावणाए कम्माप्पगमेणं उवेइ एअस्स जुगगयं । तहा संसारविरत्ते संविगो भवइ अममे अपरोवतावी विसुद्धे विसुद्धमाणभावेति । ।

शुभ प्रणिधानं इम चित्तवइं वारंवार । ए धर्मयुक्त यतीओनो अवपातकारी थाउं-आज्ञाकारीति भाव । प्रधानं-श्रेष्ठः मोहनुं च्छेदन तदाज्ञाकारीपणुं, तन्मोहच्छे(द)ने योगनिषा(निश्रा?)गतयेति हृदयं । इम कुशलाभ्यासैं विशुध्यमान ए धर्मनो अभ्यासी जा(जी)व उक्तरूपभावनायें कर्मनो अपगम जे नाश तद्रूप हेतुइं करीनैं

उपैति-पामे छै जुगगं कहतां योग्यतानइ । तथा-तिम स्वकीय दोष भावनायें करी संसारथी विरक्त-संविग्न कहतां मोक्षार्थी थाय, ममतारहित, परने उपा(पता)प न करें ते अपरोपतापी-एहवौ थाय अपरोपतापी, 'विशुद्धाविशुध्यमानभावजाताः' विशुद्ध थाय, ग्रंथि प्रमुखनें भेदवइं करीनइं विशुध्यमान छैं भाव जेहनो ते विशुध्यमानभाव शुभकंडकवृद्धिइं करी थाय ॥

साधुधम्मपरिभावणा सुत्तं ॥२॥

इति साधुधर्मपरिभावना सूत्रं ॥२॥

परिभाविए साधुधम्मे जहोदिअगुणे जइज्जा सम्ममेअं पडिवज्जित्तए अपरोवतावं । परोवतावो हि तप्पडिवत्तिविग्घं । अणुपाओ खु एसो । न खलु अकुशलारंभओ हिअं ।

'परिभाविते सति साधुधर्मे' अनंतर सूत्रोदित विधिइं यथोदितगुण संसारथी विरक्त, संविग्न, अमम । हवैं त्रीजा सूत्रनी व्याख्या कहीयै छै । बीजा सूत्र साथै त्रीजा सूत्रनौ आ संबंध-जे अनंतर सूत्रे धर्मगुणप्रतिपत्ति-श्रद्धा थयें थकें, साधकनें जे कर्तव्य ते कर्यें थकें, साधुधर्म परिभावित थयो । हवइं साधुधर्म परिभावित थयें जे अकर्तव्य ते कहै छइं । यत्न करी सम्यक् विधिइं ए धर्मनइं पडिवजीनइं परनें उपताप न उपजइं तिम अपरोपतापं यथा स्यात् तथा । परोपताप जे ते निश्चयइं धर्मप्रतिपत्तिना अंतराय छइं । धर्मप्रतिपत्ति करवा परोपताप ते अनुपाय छै निश्चयइं । ए परोपताप नही निश्चयइं अकुशलारंभथी आत्माने हित ।

अप्पडिबुद्धे कर्हिचि पडिबोहिज्जा अम्मापिअरे । उभयलोगसफलं जीविअं, समुदायकडा कम्मा समुदायफलत्ति । एवं सुही(दी)हो अविओगो । अन्नहा एगरुक्खनिवासिसउणतुल्लामेअं । उद्दामो मच्चू पच्चासन्नो अ । दुल्लहं मणुअत्तं समुदपडिअरयणलाभतुल्लं । अइप्पभूआ अण्णे भवा दुक्खबहुला मोहंधयारी(रा) अकुसलाणुबंधिणो अजुग्गा सुद्धधम्मस्स । जुगं च एअं पोअभूअं भवसमुदे, जुत्तं सकज्जे निउंजिउं संवरइइअच्छिइं नाणकण्णधारं तवपवणजवणं ।

अप्रतिबोध थकें कथंचित कर्मना विचित्रपणाथी "अकुशलारंभश्च

धर्मप्रतिपत्तावपि परोपतापः । न चान्यस्तत्र प्रायोऽयं संभवतीति संभवविपरि-
हारार्थमाह-अप्रतिबुद्धौ कथंचित्कर्मवैचित्र्यतः प्रतिबोधयेन्मातापितरौ । ननु(न
तु)प्रायो महासत्त्वस्यैतावप्रतिबुद्धौ भवत इति कथंचिदित्याह” - प्रतिबोधियइं
मातापितानें । इहलोक-परलोकरूप उभयलोकें सफल “उभयलोकसफलं जीवितं
प्रशस्यत इति शेषः ।” “समुदायकृतानि कर्माणि समुदायफलानीत्यनेन भूयोपि
योगाक्षेपः ।” समुदायइं कर्या शुभ कर्म धर्मसंबंधियां ते समुदायें फलनां देनारा
थाय । तथा चाह-एवं-ए रीतें समुदायें शुभकार्य करतां-समुदायें अनुभवतां
सुदीर्घ अवियोग भवपरम्परायें सर्वनें आपणनें थाय । अन्यथा- इम न करीयें
तो एक वृक्षना द(व)सनारा पक्षीगण तेहुनें समान ए चेष्टित छै । यथोक्तं-
“वासवृक्षं समागम्य, विगच्छंति यथाण्डजाः । नियतं विप्रयोगांतस्तथा भूतसमागमः
॥१॥” इत्यादि । एज अर्थ वली कहें छे: अनिवारितप्रसर छें मृत्यु-
अत्यायुपणैं करी नजीक छै । च-पुनः संसारसमुद्रमां दुर्लभ छै मनुष्यपणुं,
समुद्रमां पड्युं रत्न तेहनी प्राप्तिनइं तुल्य छइं, अतिदुरापमित्यर्थः । अति-घणा
अन्य भव छें मनुष्यपणा विना । पृथिवीकायादि संबंधे कायस्थितिइं रहतां
मनुष्यपणुं किहांथी गयुं फिरी मलें ए भावार्थ । यथोक्तं(कं)-“असंखो-
सप्पिणीओ, एगिदिआण य चउण्हं । ता चेव ओ अणंता, वणस्सतीए उ
बोधव्वा ॥१॥ अभ्य(न्य)भव केहवा छै ? उत्कट छै असातवेदनीय जिहां
एहवा छइं । मोहोदयनी तीव्रताइं मोहांधकार जिहां छइं । असच्चेष्टा हेतुपणैं
अकुशल कर्मनो अनुबंध करावें एहवा-अयोग्य । चारित्र धर्मनइं योग्य वली
ए मनुष्यपणुं संसारसमुद्रें तारकपणें करी पोत सरिखुं छै । युक्त धर्मकार्यनें
विषइं जोडवानइं आश्रवरोधइं करी ढांक्या छें प्राणाति पातादिक छिद्र निरंतर
ज्ञानोपयोगिपणा माटे । ज्ञान छै कर्णधार जिहां तपरूप पवनें जवनं कहतां
वेगवंत ।

खणे[एस]दुल्लहे सव्वकज्जोवमाईए सिद्धिसाहगधम्मसाहगत्तेणं ।
उवादेआ य एसा जीवाणं । जणणं (जं ण) इमीए जम्मो, न जरा, न
मरणं, न इड्ढविओगो, नाणिट्ठसंपओगो, न खुहा, न पिवासा, न अन्नो
कोइ दोसो, सव्वहा अपरतंतं जीवावत्थाणं असुभरागाइरहिअं संतं सिवं
अव्वाबाहंति । विवरि(री)ओ अ संसारो इमीए अणवड्डी(डि)असहावो ।
इत्थ खलु सुही वि असुही, संतमस(सं)तं, सुविणुव्व सव्वमालमालंति ।

તા અલમિત્થ પડિબંધેણં । કરેહ મે અણુગ્ગહં । ઉઙ્ગમહ એઅં વુચ્છિ
 દિત્તે । અહંપિ તુમ્હાણુમઈએ સાહેમિ એઅં નિવ્વિણ્ણો જમ્મમરણેહિં ।
 સમિજ(ઙ્ગ)ઈ અ મે સમીહિઅં ગુરુપભાવેણં । એવં સેસેવિ બોહિજ્જા ।
 તઓ સમમેએહિં સેવિજ્જ ધમ્મં । કરિજ્જોચ્ચિઅકરણિજ્જં નિરાસંસો ઉ
 સવ્વદા । એઅં પરમમુણિસાસણં ।

ક્ષણ એક દુર્લભ છે, સર્વ બીજા જે કાર્ય તેહોની ઉપમાથી અતીત એ
 ક્ષણ છે, સિદ્ધિના સાધનાર જે ધર્મ તેહનું સાધકપણું એ ક્ષણમાં છે તેણે કરી
 આદરવાયોગ્ય, ચ પુનરર્થે, એ સિદ્ધિ જીવોનં જે કારણે । ન એ સિદ્ધિ માનવીને
 વિષે પ્રાદુર્ભાવલક્ષણ (જન્મ) નથી, વયોહાંનિ નથી, પ્રાણત્યાગ નથી, ઇષ્ટનો
 વિયોગ-ઇષ્ટના અભાવ માટં નથી, અનિષ્ટનો સંપ્રયોગ-અનિષ્ટના અભાવ માટે
 નથી, બુધુક્ષા નથી, ઉદકેચ્છા નથી, બીજો કોય શીતઉષ્ણાદિ દોષ [નથી] ।
 સર્વથા સ્વાધીન એ સિદ્ધિને વિષે આત્માનું રહેવું, અસુખ રાગાઈ રહિઅં કં
 અશુભ એવા જે રાગાદિક તેહુંણે રહિત એ અવસ્થાન છે । “શાંત-શક્તિતોપિ
 ક્રોધાદ્યભાવેન શાંત શિવં સકલાશિવાઃ વ(ય)તઃ નિઃક્રિયપણે કરી અવ્યાબાધ
 છે । વિપરીત છે, ચ પુનરર્થે, સંસાર, એ સિદ્ધિથી જન્માદિરૂપપણા માટે એ
 સિદ્ધિથી સંસાર વિપરીત છે । સર્વ ઉપદ્રવનો આલય છે । યથાહ-
 “જરામરણદૌર્ગત્ય-, વ્યાધયસ્તાવદાસતાં । મન્યે જન્માપિ વીરસ્ય, ભૂયો ભૂય-
 સ્ત્રપાકરં ॥” અનવસ્થિત છે સ્વભાવ જેહનઓ એવો સંસાર છે । સંસારમાં
 નિશ્ચયઈ સુખી પળ અસુખી પર્યાયથી, સત્ પળ અસત્ પર્યાયથી, સ્વપ્નની પરે
 સર્વ આલમાલ છે, આસ્યાનં(ના) અભાવઈ કરી । તત્ કારણ-માટે પૂર્ણ
 સંસારને વિષે પ્રતિબંધે કરી કરો મુઝને અનુગ્રહ પ્રતિ ઉદ્યમવંત । તથા ઓએ
 સંસારનં વિચ્છેદ કરવાને હું પળ તુમારી અનુમતિઈ સાધું સંસારવિચ્છેદને ।
 ચિત્ત-ઉદાસીન હું જન્મમરણે કરી । કિમિત્યત આહ-જન્મમરણાં(ણા)ભ્યાં
 સંસારગામિભ્યાં । સિદ્ધિ પામઈ ચ-પુનઃ માહરં સમીહિત-સંસારવ્યવચ્છેદનરૂપ,
 ગુરુ-અર્હદાદિક તેહુંને પ્રભાવે કરી । એ રીતિઈ ભાર્યાદિક શેષને પળ બુજવીયે-
 ભાર્યાદિ(દી)નિ શેષાણ્યપિ બોધયેદૌચિત્યોપન્યાસેન । તાર પછી સાથે-માતા
 પિત્રાદિ સાથે સેવીયે ચારિત્ર-ધર્મનં । “તતઃ સમં ઇર્ષમાત્રાપિત્રાદિભિઃ સંવેત
 ધર્મ ચારિત્રલક્ષણં ।” કરીયે ઉચિત કરણીય પ્રતિ ઇહલોક પરલોક સંબંધ

आशंसायें रहितनु पुनः सर्वदा । ए वीतरागनुं शासन कहतां वचन छइ ।

अबुज्झमाणेसु अ कम्मपरिणईए विहिज्जा जहासत्ति तदुवगरणं
आओवायसुद्धं समईए । कयण्णुआ खु एसा । करुणा य धम्म-
प्पहाणजणणी जणंमि । तओ अणुणा(ण्णा)ए पडिवज्जिज्ज धम्मं ।

अणबुइयें छतइं च-पुनः कर्मपरिणतिइं करी, करीयें शक्तिनें अनुसारइं
तेहुनु उपकारी उपकरण अर्थजातादिक, कारणें कार्यनो उपचार करी अर्थजातादि
उपकरण कहीयें छैं । आयें उपायें शुद्ध स्वमतिइं करी । कृतज्ञपणुं छैं निश्चयें ।
एक करुणा च-पुनः धर्मनी प्रधान माता छैं जननें विषै । ततः मातापितायें
अनुज्ञात थका पडिवजीयें चारित्रधर्म प्रति ।

अण्णहा अणुवहे चेव उवहिं हा)जुत्ते सिआ । धम्माराहणं खु
हिअं सव्वसत्ताणं । तहा तहेअं संपाडिज्जा । सव्वहा अपडिवज्जमाणे
चइज्जा ते अट्टाणगिलाणोसहत्थचायनाएणं ।

इम करतां पण मातापितानी अनुज्ञा न थाय तारें, भार्याद्युपलक्षण
मेतत् । भावथी कपटरहित ज कपटवंत थाय शासनोन्नतिनिमित्तमित्यर्थः ।
“निर्माय एवं(व) भावेन, मायावांस्तु भवेत् क्वचित् । पश्येत् स्वपरयोर्यत्र
सानुबंधं हितोदयं ॥१॥” इम धर्मारधन ज निश्चयें हितावह छैं सर्व सत्त्वोनें ।
तिम तिम ज दुस्वप्नादिक कहणें करीनें धर्मारधन निपजावीयें । ए प्रकारें
पण सर्व्वथा कहण न मानें मातापितानइं त्यजीयें । मातापिताने अस्थानें
वनादिकें ग्लाननें औषधनें अर्थें त्याग ते दृष्टते ।

से जहानामए केइ पुरिसे कहंचि कंतारगए अम्मापिइ समेए
तप्पडिबद्धे वच्चिज्जा । तेसिं तत्थ नियमघाई पुरिसमिन्तासज्जे संभवे
ओसहे महायंके सिआ । तत्थ से पुरिसे तप्पडिबंधाओ एवमालोचिअ
'न भवन्ति एए नियमओ ओसहमंतरेण, ओसहभावे अ संसओ, काल
सहाणि अ एं(ए)आणि', तहा संठविअ संठविअ तदोसहनिमित्तं
सवित्तिनिमित्तं चयमाणे साहू । एस चाए आचाए, अचाए चेव चाए
फलमित्थ पहाणं बुहाणं । धीरा एअदंसिणो । स ते उ(ओ)सह-
संपायणेण जीवाविज्जा । संभवाओ पुरिसोचिअमेअं ।

ते दृष्टंत-जिम नाम कोइक पुरुष कथंचित् अटवीमां गयो मातापिताइं

સમેત માતાપિતાને પ્રતિબંધે પ્રતિબદ્ધ જાય । માતાપિતાનંદં અટવીને વિષે નિયમઘાતી, પુરુષમાત્રં અસાધ્ય, સંભવે છે ઔષધ જેહનું એહવો, તત્કાલ મારે જે રોગ તે મહાતંક થાય । તિહાં તે પુરુષ માતાપિતાના પ્રતિબંધથી ઇંમ વિચારીનંદં 'ન જીવં માતાપિતા નિયમં ઔષધ વિના, ઔષધ મલેં વલી સંદેહ-કદાચિત્ જીવં, હું ઔષધ લેઈ આવું એટલો કાલ સંહેં વલી માતાપિતા' । તે પ્રકારં-વૃત્યાચ્છાદનાદિના પ્રકારેણ સમ્યક્ રીતેં થાપીનંદં માતાપિતાનેં, ઔષધ નિમિત્તં પોતાની આજીવીકનેં અર્થંદં ત્યજતો સારો । એ ત્યાગ અત્યાગ, સંયોગ ફલ છે એહનું મારેં । અત્યાગ જ વિયોગ-ફલેં ફલેં તે માટં । ફલ ઇહાં પ્રધાન છે પંડિતોનેં । ધીર પુરુષ ક્રિયાના ફલના દેખણહાર છે । તે પુરુષ માતાપિતાનેં ઔષધનેં નીપજાવૈ કરીનંદં માતાપિતાનંદં જીવાડં । ઔષધ લાવીનેં કરાવે તો જીવેં ઇંમ સંભવેં છે તેથી ધીર પુરુષનેં ડચિત છે તે ઇંમ અટવીમાં ત્યજવું ।

એવં સુક્ષ્મપક્ષિએ મહાપુરિસે સંસારકંતારપડિએ અમ્માપિડસંગે ધમ્મપડિબદ્ધે વિહરિજ્જા । તેસિં તત્થ નિયમવિણાસગે અપત્તબીજાડ-પુરિસમિત્તાસજ્જે સંભવંતસંમત્તાડોસહે મરણાડિવિવાગે કમ્માયંકે સિઆ । તત્થ સે સુક્ષ્મપક્ષિગપુરિસે ધમ્મપડિબંધાઓ એવં સમાલોચિઅ 'વિણસ્સંતિ એ અવસ્સં સમ્મત્તાડોસહવિરહેણ, તસ્સ સંપાડણે વિભાસા, કાલસહાણિ અ એઆણી(ણિ) વવહારઓ' । તહા સંઠવિઅ સંઠવિઅ ઇહલોગચિંતાએ તેસિં સંમત્તાડોસહનિમિત્તં વિસિદ્ધગુરુમાડિભાવેણ સવિત્તિનિમિત્તં ચ કિચ્ચકરણેણ ચયમાણેસંજમપડિવત્તિ(ત્તી)એ તે સાહુસિન્દ્વીએ । એસ ચાએ અચાએ, તત્તભાવણાઓ । અચાએ ચેવ ચાએ, મિચ્છાભાવણાઓ । તત્તફલમિત્થ પહાણં પરમત્થઓ । ધીરા એઅંસિણો આસન્નભવ્વા । સ તે (તે) સમ્મત્તાડોસહસંપાડણેણ જીવાવિજ્જા અચ્ચંતિઅં અમરણાડવંઢાબી-અજોગેણં । સંભવાઓ પુરિસોચિઅમેઅં । દુપ્પડિઆરાણિ અ અમ્માપિડિણિ । એસ ધમ્મો સચાણં । ભગવંં ઇત્થ નાયં પરિહરમાણે અકુસલાણુબંધિ અમ્માપિડિસોગંતિ ।

એ દૃષ્ટાંત । ઇંમ હવેં આ અર્થોપનય કહે છે- શુક્લપાક્ષિક ચરમાવર્તી મહાપુરુષ પરીત્તસંસારી, યથોક્ત-સંસારરૂપકાંતાર જે અટવી તેહમાં 'પડિએ' કહતાં પડયો છતો, "જસ્સ અવઢો પુગલ-પરિયટ્ઠો સેસઓ ય સંસારો । સો

सुक्कपक्खिओ खलु, अहिगे पुण कण्हपक्खीओ ॥१॥” संसारकंतर पतितः सन् । मातापिताइ सहित उपलक्षणमेतत् भार्यादीनां । धर्मे प्रतिबद्ध विहरइ । ते मातापिताने ते संसारकंतरमां निश्चये विनाशकारी, अप्राप्त छै बीजादिक जेणे एहवो जे पुरुष मात्र तेणे असाध्य एहवो, संभवे छे सम्यक्त्वादिक औषध जेहनुं एहवओ, मरणादिक छै विपाक जेहनो एहवो, कर्मनो ज आतंक कहतां सव्वोघाती रोग थाय । तिहां ए शुक्लपाक्षिक पुरुष धर्मप्रतिबंधथी- ‘धर्मप्रतिबंधाद्धेतोः’ ए रीति विचारीनइ- ‘विनाश पामे मातापिता अवश्य सम्यक्त्वादि औषध विना, सम्यक्त्वादिक औषध नीपजाववामां विभाषा कहतां भजना, औषध मेलवुं एटलो काल टकै एहवां ए मातापिता छै व्यवहारथी जोतां- ‘व्यवहारतः तथा जीवनं संभवेत्, निश्चयतस्तु न, यथोक्तं - आयुषि बहूपसर्गे, वाताहतसलिलबुद्बुदानित्यतरे(नित्ये) । उच्छ्वस्य निःश्वासिति यः, सुप्तो वा यद्विबुध्यते तच्चित्रं ॥’ तथा ते प्रकारे ‘सौहित्यापादनं संस्थाप्य संस्थाप्य’- थापी थापीनइ इहलोकचिंताइ ते मातापिताने, सम्यक्त्वाद्यौषधनिमित्तं विशिष्टगुर्वादिभावइ- ‘विशिष्टगुर्वादिभावेन धर्मकथादिभावात्’ पोतानी वृत्तिने निमित्तइ च- पुनरर्थे, कृत्यनें करवें करीने- ‘कृत्यकरणेन हेतुना-त्यजतो-त्यजनं’, संयमनी प्रतिपत्तिइ मातापितानइ, ‘संयमप्रतिपत्त्या धर्मशीलः’ सिद्धिनें विषे, ए त्याग अत्याग, तत्त्वभावनाथी, ‘तद्धितप्रवृत्तेः’ । अत्याग तेज त्याग, मिथ्याभावनाथी, ‘तदहितप्रवृत्तेः’ । तत्त्वफल जे ते इहां प्रधान छे बुधजनोनइ, परमार्थे-परमार्थेन आसन्नभय एहना देखणहारा आसन्नभव्य-बीजा नहीं, ‘शुक्लपाक्षिकः’, मातापिताने सम्यक्त्वाद्यौषधनें नीपजाववें करीनें जीवाडइ आत्यंतिकभावे कथमित्याह- ‘अमरणमरणावध्यबीजयोगेन चरममरणावध्यकारणसम्यक्त्वादियोगेनेत्यर्थः’ । नथी मरण जेहथी ते मरणनें अमरण-मरण कहीयै, ते अमरण-मरणनुं अवध्यबीज जे सम्यक्त्वादि तेहनें योगइ संभवे छइ एक करवुं माटे पुरुषोचित छइ ए ‘किमित्यत आह-संभवेत्येतदत एवाह’ संभवात् पुरुषोचितमेतद्यदुक्तेनैतत्याग इति’ । दुःप्रतिकार छै- ‘दुःप्रतिकारौ’ माता-पिता इम जांणीनें ‘मातापितरौ इति कृत्वा’, ए धर्म सत्पुरुषोनो ‘सताम्’ । भगवान् इहां- ‘महावीर एव अत्र’ दृष्टांत ‘ज्ञातं’ परिहरतो- ‘परिहरन्’ अकुशलानुबन्धि तथाविध कर्मपरिणामे करी अकुशल कर्मनो अनुबन्ध करावे एहवो मातापितानो शोक ते प्रते ‘गर्भाभिग्रहप्रतिपत्त्या अकुशलानुबन्धिनं तथा कर्मपरिणत्या मातृपितृशोकं प्रव्रज्याग्रहणोद्भवमिति’ ।

उक्तं च-अहं सत्तममि मासे, गम्भत्थो चेवभिगहं गिह्हे । णाहं समणो होहं, अम्मापियरे जियंतमि ॥१॥” प्रस्तुतं निगमनायाह-

एवमपरोवतावं सव्वहा गुरुसमीवे, पूडत्ता भगवंते वीअरागे साहू अ, तोसिऊण विहवोचिअं किवणाई, सुप्पउत्तावस्सए सुविसुद्धनिमित्ते समहिवासए विसुज्झमाणो महया पमोएणं सम्मं पव्वइज्जा लोअधम्मोहिंतो लोउत्तरधम्मगमणेणं । एसा जिणाणमाणा महाकल्लणत्ति न विराहियव्वा बुहेणं महाणत्थभयाओ सिद्धिकंखिणत्ति । पवज्जागहणविहिसुत्तं ३॥

‘सर्वथा सम्यक् विधिविशेषमाह’-सर्वथा सुगुरुने समीपे, अन्यत्र नहीं, ‘सुगुरुसमीपे नान्यत्र’ । पूजीनइ-पूजित्वा ज्ञानादिशक्तियुक्त भगवंतोने- ‘भगवतः’ वीतराग कहतां जिन तेहोने । साधूओनइ ‘साधून्-यतीन्’ तृष्ट करीनइ ‘तोषित्वा’ । विभवने उचित- ‘विभवोचितम्’ कृपणादिकनइ ‘दुःखितसत्त्वानित्यर्थः’ । सुप्रयुक्त छै आवश्यक जेणे एहवौ - ‘सुप्रयुक्तावश्यकः समुचितनेपथ्यादिना, सुविशुद्धनिमित्तः प्रतियोगं सम्यक् अभिवासितः । गुरुइं गुरुमंत्रइं करीनइं ‘वासितो गुरुणा गुरुमंत्रेण’ विशेषे परिणामादिके विशुध्यमान । महोटे-महता प्रमोदे-लोकोत्तर प्रमोदे सम्यक् भाववंदनादि शुद्धि प्रव्रजइं-‘सम्यक् भाववंदनादिशुद्ध्या प्रव्रजेत् । किमुक्तं भवति ? लोकधर्मेभ्यः लोकोत्तरधर्म-गमनेन प्रकर्षेण प्रव्रजेदित्यर्थः’ - लोक धर्मीथी लोकोत्तरधर्ममां गमनइं करी । ए वीतरागोनी आज्ञा छै - ‘एषा जिनानामाज्ञा-यदुतैवं प्रव्रजितव्यं, इयं च महाकल्याणेतिकृत्वा न विराधितव्या बुधेन नान्यथा कर्तव्येत्यर्थः । कस्मादित्याह- महानर्थभयात् । नाज्ञाविराधनतोऽन्योऽनर्थः । अर्थवत्तदाराधना इत्यत एवाह- सिद्धिकोक्षिणा मुक्त्यर्थिनेति । न खल्वाज्ञाराधनातोऽन्यः सिद्धिपथ इति भावनीयं ।’ ए महाकल्याण छइं इम जाणीनइं न विराधवी-अन्यथा न करवी पंडितइं, आज्ञाभंगजनित मह अनर्थना भयथी, मोक्षना अभिलाषीयै । प्रव्रज्या ग्रहणविधि सूत्रं समाप्तं । तत्त्वतः प्रव्रज्याग्रहणविधि-प्रव्रज्याग्रहणविध्यर्थ सूचकं सूत्रं समाप्तं । पंचसूत्रकव्याख्यायां तृतीयसूत्रव्याख्या समाप्ता ॥३॥

सांप्रतं चतुर्थसूत्रव्याख्या प्रारभ्यते । अस्य चायमभिसंबंधः । अनंतरसूत्रे साधुधर्मे परिभाषिते यत्कर्तव्यं तदुक्तं तच्च विधिना प्रव्रज्या ग्राह्येतेते(त्ये)तत् ।

अस्याः चर्यामभिधातुमाह-“स एवमभिपव्वइए समाणे सुविहिभावतो किरियाफलेण जुज्जतीत्यादि” । स प्रस्तुतो मुमुक्षुः, एवमुक्तेन विधिना अभिप्रव्रजितः सन् सुविधिभावतः कारणात्, क्रियाफलेन युज्यते । सम्यक् क्रियात्वादधिकृतक्रियायाः । स एव विशिष्यते-विशुद्धचरणो महासत्त्वः । यत एवभूतः अतो न विपर्ययमेति मिथ्याज्ञानरूपं । एतदभावे-विपर्ययाभावो(वे)ऽभिप्रेतसिद्धिः सामान्यैव कुत इत्याह-उपायप्रवृत्तेः । इयमेव कुत इत्याह-नाविपर्यस्तो उपाये प्रवर्तते । इयमेवाविपर्यस्तस्याविपर्यस्तता यदुतोपाये प्रवृत्तिरन्यथा तस्मिन्नेव विपर्ययः । एवमपि किमित्याह-उपायश्चोपेयसाधको नियमेन कारणं कार्याव्यभिचारीत्यर्थः । अतज्जननस्वभावस्य तत्कारणत्वायोगादिति प्रसंगात् । एतदेवाह-तत्त्वतत्त्वत्याग एवोपायः स्वतत्त्वत्याग एवाऽन्यथा-स्वमुपेयमसाध्यतः । कुतः? इहातिप्रसंगात्, तदसाधकत्वाविशेषेणानुपायस्याप्युपायत्वप्रसंगात् । न चैवं व्यवहारोच्छेद आशङ्कनीय इत्यर्थः । निश्चयमतमेतदिति सूक्ष्मबुद्धिगम्यं । सांप्रतं चतुर्थसूत्र-व्याख्या ॥

स एवमभिपव्वइए समाणे सुविहिभावा(व)ओ किरिआफलेण जुज्जइ, विसुद्धव(च)रणे महासत्ते, न विवज्जयमेइ । एअअभावेऽ-भिप्पेअसिद्धी उवायपवित्ति(ती)ओ । नाविवज्जत्थोऽणुवाए पयइइ । उवाओ अ उवेअसाहगो निअमेण । तस्सतत्तच्चाओ अण्णहा अइप्पसंगाओ । निच्छयमयमेअं ।

ते ए रीतइं अभिप्रव्रजित छतो, सुविधिना भावथी क्रियाना फलनी साथें जोडीइं, विशुद्ध छैं चरण जेहनु, महासत्त्व, न विपर्ययनें पांमइं । ए विपर्ययनें अभावे इष्टकार्यनी सिद्धि थाय उपाय-प्रवृत्तिथी । नही अविपर्यस्त पुरुष अनुपायें प्रवृत्तइं । कारण च-पुनः कार्यनो साधनार अव्यभिचारें छें । कारणनो कारणपणानो योग न ठरें अन्यथा-कार्य न करें तो, अतिप्रसंग थाय । निश्चयनुं मत छइं ।

से समलिङ्गकंचणे समसत्तुमित्ते नियत्तग्गहदुक्खे पसमसुहसमेए सम्मं सिक्खमा[इ]अइ, गुरुकुलवासी, गुरुपडिबद्धे, विणीए, भूअत्थदरिसी, न इउ हिअतत्तं(रं)ति मन्नइ, सुस्सूसाईगुणजुते तत्ताभिनिवेसा विहिपरे परममंतोत्ति अहिज्जइ सुत्तं बद्धलक्खे आसंसाविप्पमुक्के आययडी ।

સ ત્ત(ત)મવેઙ સવ્વહા । તઓ સમ્મં નિંતંજઙ ।

એ સૂક્ષ્મબુદ્ધિગમ્ય તે સમાન છે પાષાણ કનક જેહનેં એહવડં, સમાન છે શત્રુ મિત્ર જેહનડં, મટ્યું છે કદાગ્રહનું દુખ જેહનડં એહવડ, પ્રસમસુખેં સહિત, સમ્યક્ પ્રહણાસેવનરૂપ શિક્ષાનેં ગ્રહડં, ગુરુકુલવાસી-ગુરુકુલમાં નિમગ્ન, ચિત્તવૃત્તિં ગુરુપ્રતિબદ્ધ, ગુરુબહુમાનથી, વિનીત બાહ્ય વિનયડં, ભૂતાર્થદર્શી નથી ગુરુવાસથી હિતતત્ત્વ ઇમ માંનડં, સુશ્રૂષાદિક ગુણડં સંયુક્ત,તત્ત્વનેં વિષેં અભિનિવેશ છડં જેહનડં, વિધિમાં તત્પર, રાગાદિ વિષનો પરમમંત્ર ઇમ જાંણી પાઠેં શ્રવણેં કરી ભણડં સૂત્ર પ્રતિ, અનુષ્ટેય પ્રતિ બાંધ્યું છે લક્ષ્ય જેણડં,આસંસાડં વિપ્રમુક્ત, મોક્ષાર્થી, એહવો તે સૂત્ર પ્રતિ જાણેં યથાતથપણડં, જાંણવાથી સમ્યક્ સૂત્રનેં આત્માર્થ સાધનપણેં જોડેં ।

એઅં ધીરાણ સાસણં । અણ્ણહા અણિઓગો, અવિહિગહિઅમંત-નાણં । અણારાહણાએ ન કિંચિ, તદણારંભાઓ ધુવં । ઇત્થં મગ્ગદેસણાએ દુક્ખં, અવધીરણા, અપ્પડિવત્તી । નેવમહીઅમહીઅં, અવગમવિરહેણં । ન એસા મગ્ગગામિણો । વિરાહણા અણત્થમુહા, અત્થહેઝ, તસ્સારંભાઓ ધુવં । ઇત્થ મગ્ગદેસણાએ અણાભિનિવેસો, પડિવત્તિમિત્તં, કિરિઆરંભો । એવંપિ અહિં હી)અં અહિં હી)અં, અવગમલેસજોગઓ ।

એ મહાવીરાદિક ધીર પુરુષોનું શિક્ષાકરણ છે । અવિધિં અધ્યયન કરવેં વિપર્યય, અવિધિગૃહીત મંત્રનેં દૃષ્ટાંતડં, અનારાધનાં કરી ઇષ્ટ વા અનિષ્ટ ફલ નહી, પરમાર્થથી સાધનના અનારંભપણા મારેં નિશ્ચયેં । અનારાધનાનેં વિષડં લિંગ દેખાડેં છે - તાત્ત્વિક દેશના સાંભલતાં અના-રા(અનારાધના) કર્માનંડ મનાગ્ લઘુતર કર્માનેં અદ(વ)હીલના થાડં, દુખ ન થાય તેથીયેં લઘુકર્માનેં અપ્રતિપત્તિ થાય, અવધીરણા ન થાય, નહી ઇમ ભણ્યું ભણ્યું કહીયેં સમ્યક્ - અવબોધ વિના, નહી એ વિરાધના માર્ગગામિ જીવનેં, એકાંતે અનારાધના અધ્યયનની ઝન્માદાદિકેં અનર્થમુખા, ગુરુતર દોષની અપેક્ષાયેં અર્થ-હેતુ છે, મોક્ષગમનના જ આરંભથી નિશ્ચયેં, એ વિરાધના છતાં તાત્ત્વિક દેશનામાં સાંભલતાં અનભિનિવેશ હોય, હેયોપાદેય આશ્રી સમ્યગ્ વિરાધકનેં પ્રતિપત્તિમાત્ર હોય, અનભિનિવેશ થાય અત્પતર વિરાધકનેં, ક્રિયારંભ થાય પ્રતિપત્તિમાત્ર નહી, ઇમ પણ વિરાધ[ક]નેં અધીત સૂત્ર અધીત કહીયેં ભાવથી, સ્યાં મારેં, સમ્યગ્

अवबोधलेशेनं योगे करीनइ ।

अयं सबीओ नियमेण । मग्गगामिणो खु एसा अवायबहुलस्स ।
निरवाए जहोदिए सुत्तुत्तकारी हवइ पवयणमाइसंगए पंचसमिए तिगुत्ते ।
अणत्थपरे एअच्चाए अविअत्तस्स, सिसुजणणीचायनाएणं । विअत्ते
इत्थ केवली एअफलभूए । सम्ममेअं विआणइ दुविहाए परिणा(ण्णा)ए ।

ए विराधक सम्यग्दर्शनादि युक्त नियमें, प्राप्तबीज पुरुषनें निश्चये
विराधना निरुपक्रम क्लिष्ट कर्मवतनइ, निरपाय मार्गगामी सूत्रोक्तकारी थाय.
अष्टप्रवचनमाताइ सहित सामान्यइं विशेषे पंचसमितियें समित त्रिण गुप्तिइं
गुप्त, अनर्थ उपजाववामां तत्पर छैं प्रवचनमातानो त्याग साधकनइं भाव-
बालनइं । कोण दृष्टांतें ? बालनें मातानो त्याग ते उदाहरणइं । ते बाल मातानें
त्यजवें मरइं, तिम साधक चारित्र-प्राण-क्षरणें करी विनसैं । व्यक्त इहां भाव
चिंतायैं चितवतां सर्वज्ञ प्रवचनमातृफलभूत, सम्यक् भावपरिणतिइं अनंतर
कथित जाणइं बोधमात्ररूप जपरिज्ञायें, तद्-गर्भ क्रियारूप प्रत्याख्यान-परिज्ञाइं ।

तहा आसासपयासदीवं संदीणाअथिराइभेअं । असंदीण-
थिरत्थमुज्जमइ । जहासत्तिमसंभंतें अणूसगे, असंसत्तजोगाराहए भवइ ।
उत्तरुत्तरजोगसिद्धीए मुच्चइ पावकम्पुणत्ति विसुज्झमाणे आभवं
भावकिरिअमाराहेइ । पसमसुहमणुहवइ अपीडिए संजमतवकिरिआए,
अव्वहिए परिसहोवसग्गेहिं, वाहिअसुकिरिआनाएणं ।

तथा आश्वास-प्रकाश-द्वीपनें अथवा आश्वास-प्रकाश-दीपनें सम्यक्
जाणइं । इहां भवसमुद्रनें विषे आश्वासद्वीप, मोहांधकार निचित दुःखगहननें
विषे प्रकाशदीप, एक प्लवनवान् द्वीप एक स्थिर दीप, एक अस्थिर
अप्लवनवाननेंऽर्थे स्थिरनें अर्थे उद्यम करें सूत्रनीति, शक्तिनें अनुसारें, भ्रांतिरहित,
उत्सुकताइं रहित, असंसक्तयोगनो आराधक-निःसपत्न श्रमणपणाना व्यापारनो
कर्ता थाय, उत्तरोत्तर धर्मव्यापारनी सिद्धिइं, मुंकाइं ते ते गुणनु प्रतिबंधक जे
पाप कर्म तेणें । इम विशुध्यमान छतौ भव सूधी निर्वाणसाधक क्रियानें
नीपजावें । ए यथासंख्ये मनुष्यनें विषे क्षयोपशमिक चारित्ररूप, क्षायिक
चारित्ररूप, क्षायोपशमिक ज्ञानरूप बें ठेकाणै, पेहलो अक्षेपें इष्ट-सिद्धिनें अर्थे
थाय सप्रत्यपायपणा मारें, बीजौ तौ सिद्धनें (नीपजावे), तात्त्विक प्रशमसुख

પ્રતિ અનુભવે, અળપીડ્યૌ આશ્રવનિરોધ અનશનાદિરૂપ સંયમતપક્રિયાયે અવ્યથિત થકૌ, ક્ષુત્ દિવ્યાદિક પરીષહોપસર્ગઈં કરીને, રોગવંતને શોભન ક્રિયા તે ઉદાહરણં ।

સે જહાનામાએ કેડ મહાવાહિગાહિએ અળુહૂઅતલ્લેઅળે વિણ્ણાયા સરૂવેણં, નિલ્લિણ્ણે તત્તઓ, સુવિજ્જવયણેણ સમ્મં તમવગચ્છિઅ જહાવિહાણઓ પવણ્ણો સુકિરિઅં, નિરુદ્ધજહિચ્છાચારો, તુચ્છપથ્થમ્મોઈં મુચ્ચમાણે વાહિણા નિઅત્તમાણવેઅળે સમુવલભ્મારોગં પવડ્ઢમાણતભ્ભાવે તલ્લાભનિલ્લુડ્ઢણે તપ્પડિબંધાઓ સિરાચારાઈમ્મો(જો)ગેવિ વાહિ સમારુગ્ગવિણ્ણાણેણં ઇડ્ઢનિષ્ફત્તીઓ અળાકુલભાવયાએ કિરિઓવઓગેણ, અપીડિએ, અલ્લહિએ, સુહલેસ્સાએ વડ્ઢઈ, વિજ્જં ચ બહુ મન્નઈ ।

તે-જિમ, આમંત્રણે । કોઈક સત્ત્વ મહાવ્યાધિં ગૃહીત એહવૌ, અનુભવી છે વ્યાધિની વેદના જેણે એહવૌ, વિશેષે જાણ* વેદનાનો સ્વરૂપે, વ્યાધિ વેદનાયે ઉદાસ તત્ત્વથી, સુવૈદ્ય વચને કરી અવિપરીતપણે વ્યાધિને જાણિને, દેવતા પૂજાદિલક્ષણ યથાવિધાને પ્રપન્ન પરિપાચનાદિરૂપ શુભક્રિયા પ્રતિ, પ્રત્યપાયના ભયથી નિરુદ્ધ છે યથેચ્છાઈં પ્રવર્તન જેણં એહવો છતો, વ્યાધિના અનુગુણપણાથી તુચ્છ પથ્થમ્મજનનો કરણહાર, એ પ્રકારે મુંકાતૌ સ્વાસાદિકને જવે વ્યાધિં, નિવર્ત્તમાન કહતાં વલમાન છે વ્યાધિની વેદના જેહને એહવૌ કંડૂ પ્રમુખના અભાવથી, સદરૂપતા પામવાથી નીરોગપણું પામીનં, પ્રકર્ષે વધતૌ છે આરોગ્યનો અભિલાષ જેહને એહવો, આરોગ્યલાભની નિષ્પત્તિં, નિરોગ્યપણાના પ્રતીબંધથી આરોગ્યપ્રતિબંધાદ્ધેતોઃ, શિરાવેધ-ક્ષારપાતાદિકને થવે પળ વ્યાધિનું સમ્યગ્ જે આરોગ્ય તેહનં જ્ઞાનં કરી, આરોગ્યની નિષ્પત્તિથી, નિબંધનના અભાવથી અનાકુલ-ભાવપણે કરીને ક્રિયાને વિષે ઉપયોગ જે બોધ તેણે, અપીડિત, વ્યથારહિત નિર્વાતસ્થાન આસન ઔષધપાનાદિકે કરીને, પ્રશસ્તભાવરૂપ શુભલેશ્યાયે વૃદ્ધિને પામં, વૈદ્યને ચ પુનઃ મહાઽપાય નિવારવાનો એ માહેરે હેતુ ।

એવં કમ્મવાહિગાહિએ અળુભૂઅજમ્માઈવેઅળે, વિણ્ણાયા દુક્ખરૂવેણં, નિલ્લિણ્ણે તત્તઓ તઓ, સુગુરુવયણેણ અળુઢ્ઢાણાઈણા તમવગચ્છિઅ પુવ્વુત્તવિહાણઓ પવ્વણ્ણે સુકિરિઅં પવ્વજ્જં, નિરુદ્ધ-પમાયાયારે, અસારસુદ્ધમ્મોઈં, મુચ્ચમાણે કમ્મવાહિણા, નિઅત્તમાણિઢ્ઢ-

★ કંડૂગૃહીત કંડૂયણકારીની પરિં વિપર્યસ્ત નહી । એવં ટિ. છે પ્રતિમધ્યે ॥

विओगाइवेअणे, समुवलब्ध चरणारोगं पवद्धमाणसुहभावे, तल्लभनिव्वुईए तप्पडिबंध्यविसेसओ परिसहोवसग्गभावेवि तस्स(तत्त)संवेअणाओ कुसलासयवुद्धीओ थिरासयत्तेण धम्मोवओगाओ सया थिमिए तेउल्लेसाए वद्धइ, गुरुं च बहु मन्नइ जहोचिअं असंगपडिवत्ति(ती)ए, निसग्ग-पवत्ति(त्ति)भावेण एसा गुरुई विआहिआ भावसारा विसेसओ भगवंतबहुमाणेण । जो मं पडिमन्नइ सो गुरुं ति तदाणा । अन्नहा किरिआ अकिरिआ कुलडानारीकिरिआसमा, गरहिआ तत्तवेअ(ई)णं अफल-जोगओ । विसण(ण्ण)तित्तीफलमित्थ नायं । आवट्टे खु तप्पलं असुहाणुबंधं(धे) ।

ए सम्यग् ज्ञानथी बहुमाने माने इम, कर्मव्याधिं गीहीत प्राणी, अनुभवी छे जन्मजरामरणादिकनी वेदना जेणे एहवो, विशेषे जाता कहतां जाण दुखरूपे जन्मादिक वेदनानो, तिहां ज आसक्तादिके विपर्यस्त नही उदासीन परमार्थथी जन्मादिवेदनाथी, सुगुरुने वचने अनुष्ठानादिकइ करीनइ सुगुरु प्रते अने कर्मव्याधि प्रति जाणीने, तृतीय सूत्रमां कह्युं जे विधानते विधाने पडिवज्यौ छतौ शुभ छे क्रिया जेहमां एहवी प्रवज्या प्रति, निरुद्ध छइ प्रमादनुं आचरण जेणे यदृच्छां करी, संयमने अनुगुणपणे अर(असार)शुद्ध भोजननो भोगी, ए प्रकारे मुकातो कर्मरूप व्याधिं, तिम मोहनइ नाशे करी वलमान छे इष्टवियोगादिक वेदना जेहनइ एहवो, सम्यग् पामीनइ सदरूप ते पामवे चरणधर्मरूप आरोग्यने प्रकर्षे वधतो छे शुभ चरणारोग्यनो भाव जेहनइ एहवो, चरणरूप आरोग्यना लाभनी निष्पत्तिइ, चरणरूप आरोग्यनो जे प्रतिबंध तेह बहुतर कर्म-व्याधिना विकारने नाशे तेहना विशेषथी, स्वाभाविक कारणथी क्षुदादि-परीषहे दिव्यादि उपसर्ग-तेहोने योगे पण, सम्यग् ज्ञानथी, क्षयोपशमिकभावलक्षण कुसलाशयनी वृद्धिइ, स्थिरचित्तपणे करी कर्तव्यताना बोधथी, सदा भावद्वंद्वे रहित प्रशान्त, शुभ प्रभावरूप तेजोलेख्याये वृद्धिने अनुभवे, भीद(भव)वैदने वली बहुमाने मानइ, उचितपणे-यथौचित्येन स्नेहरहित भावनी प्रतिपत्तिइ, सांसिद्धिक प्रवृत्तिभावे करीनइ असंगप्रतिपत्ती गुर्वी ते मोटी वखाणी छे भगवते-व्याख्याता, भावे सारऔदइकभावेने विरहे विसेषथी असंगप्रतिपत्ति, इहां युक्त्यंतर कहे छे - अर्चितार्चितामणिकल्प तीर्थकरथी प्रतिबंधइ, जे मुझने भावथी प्रतिमन्य(न्य)त

कहतां मानइ ते गु(रु)नें पणइं, भगवंतनी आज्ञा । इत्थं तत्त्वं व्यवस्थितं, गुरुबहुमान विना प्रत्युपेक्षणादिरूप क्रिया पण अक्रिया-सत्क्रियाथी अन्या, केहवी ? दुःशील वनितानी उपवासादिक क्रियाने सरखी क्रिया, ततः किं ? गरहितनइं पंडितोनइ, स्या माटइं मोक्षरूप इष्ट फलथी अन्य जे सांसारिक फल तेहनी योग माटे, एज स्पष्ट करतो कहें छें- मि(वि)ष-मिश्र अन्नथी तृप्ति तेहनं फल ते, माषतुष इहां दृष्टांत छें । थोडुं विपाकें भोग देवें आवर्त-संसार ते ज दारुण, क्षयोपशमथी माषतुषनी परें, यथोक्त-“विवेकशुभभावपरिणामा वचन-गुरु-तदभावेषु यमिनामिति” । विराधनारूप विषजनित को हवो छइं ?, आवर्त, तिम तिम विराधनानें उत्कर्षे अशुभनो छें अनुबंध जेहथी एहवो छें ।

आयवो(ओ) गुरुबहुमाणो अवंग्रहकारणत्तेण । अओ परमगुरुसंजोगो । तओ सिद्धी असंसयं । एसेह सुहोदए, पगिद्वतयणुबंधे, भववाहितेगिच्छी । न इओ सुंदरं परं । उवमा इत्थ न विज्जई ।

इम सफल गुरुनुं अबहुमान कहीनें गुरुनुं बहुमान कहें छें : आयत कहतां मोक्ष, गुरुनुं बहुमान-गुरु-बहुमान ज मोक्ष ए अर्थ, अवंग्रहकारणपणें करीनें मोक्ष प्रति अप्रतिबद्ध सम्यक् हेतुपणें करीनें । एज कहइं छइं-गुरु बहुमानथी परमगुरु तीर्थकरनो संयोग । ते तीर्थकरसंयोगथी मुक्ति एकांतइं । गुरुबहुमान, इहां कारणें कार्यना उपचारथी, जिम आयु थी (घी) तिम गुरुबहुमान शुभोदय कह्यो, शुभोदयना पुष्टकारण माटइं । जिम आयुः स्थितिनुं पुष्ट कारण माटें घृत आयु, तिम ए दृष्टांत-दार्ष्टांतिक-भावना । वली केहवो छें गुरु बहुमान ? तिम तिम आराधनानइं उत्कर्षे करीनइं प्रधान शुभोदयनो अनुबंध छै जेहथी एहवौ, संसार-व्याधिनो चिकित्सक गुरुबहुमान ज, हेतुफलभावथी नथी गुरुबहुमानथी सारुं, उपमा गुरुबहुमाननै विषइं नथी विद्यमान ।

स एवंपण्णे एवंभावे एवंपरिणामे अप्पडिवडिए वड्डमाणे तेउल्लेसाए दुवालसमासिएणं परिआएणं अइक्कमई सव्वदेवतेउल्लेसं । एवमाह महामुणी । तओ सुक्के सुक्काभिजाई भवइ ।

प्रव्रजित, विमल विवेकथी, एम छें प्रज्ञा जेहनी, प्रकृतिइं एहवो छै सोच जेहनो, सामान्ये गुरुनें भावें पण एहवो छें परिणाम जेहनो, इम अप्रतिपतित छतौ, वर्द्धमान कहतां वधतो, नियोगथी शुभ प्रभावरूप तेजोलेश्यायें बारमासी

पर्यायइं, एटला कालनी प्रव्रज्यायें अतिक्रमइं सर्व देवनी सामान्यें शुभ प्रभावरूप तेजोलेश्या प्रति, इम कहें छइं भगवान महावीर । “ततः नामाभिन्नवृत्तः अमत्सरी कृतज्ञः सदरंभी हितानुबंध” एहवो ते शुक्ल नामाभिन्नवृत्तत्वादि-प्रधानं ते शुक्लाभिजाती एहवो थाय ।

पायं छिण्णकम्माणुबंधो । खवइ लोगसत्रं । पडिसोअगामी, अणुसोअनिवित्ते, सया सुहजोगे, एस जोगी वियाहिए । एस आराहगे सामण्णस्स । जहागहिअपइण्णे सव्वोवहासुद्धे संधइ सुद्धगं भवं सम्मं अभवसाहगं लोगकिरिआसुरूवाइकप्पं । तओ ता संपुण्णा पाउणइ अविगलहेउभावओ असंकलिडसुहरूवा अपरोवताविणीओ सुंदरा अणुबंधेणं न य अण्णा संपुण्णा, तत्तखंडणेणं ।

प्रायच्छिन (प्रायः छिन्न) छे कर्मानुबंध जेणें एहवौ ते वेद्यने वेदतो, प्रायोग्रहण कर्मशक्तिना अचित्यपणा माटें, कदाचित् बो(बां)धें पण तथाविध अन्य कर्मने न बंधइं, भगवद्वचनथी प्रतिकूल प्रभूत-संसारभिनंदित सत्त्वक्रिया प्रीतिरूप लोकसंज्ञाने खपावैं, प्रतिश्रोतोगामी क० साहमा पूरनो चालनार लोकाचारप्रवाह नदी प्रति, लोकाचारप्रवाह-नदी आश्रीनेंज अनुश्रोतोनिवृत्त, अनुश्रोतोनिवृत्तिना अभ्यासथी ज सदा शुभ व्यापारें संगत एहवो, ए पुरुष भगवतें योगी व्याख्यात कहतां वखाण्यो । यथोक्तं-श्रामण्य एहवो जे जोगी ते श्रमणभावनो आराधक निस्पादक न्याय छैं ए, यथोक्तं-“अणुसोयपट्ठीए (पइट्टिए) बहुजणंमि पडिसोअलद्धलक्खेणं । पडिसोयमेव अप्पा दायव्वो होउ कामेणं ॥१॥ अणुसोयसुहो लोगो, पडिसोओ आसवो सुविहियाणं । अणुसोओ संसारो, पडिसोओ तस्स णिप्पेण” ॥२॥ जथागृहित-प्रतिज्ञें सम्यक्त्व प्रवृत्ति थकैं धुरथी मांडी, सर्वोपधाशुद्ध होइं ए प्रकारें निरतिचार, माटइं संधत्ते क० जोडें सुद्धभव-जनमविसेसलक्षण प्रतें, सम्यक् प्रकारें सत्क्रिया करवें करी मोक्ष साधक, “सम्यक्त्वज्ञानचारित्र्ययोगः सद्योग उच्यते । एतद्योगाद्वियोगी स्यात्, परमब्रह्मसाधकः ॥” दृष्टांत कहें छइं-भोगक्रियानें सुरूपादिक तुल्य रूपादिक रहितनें भोगक्रिया सम्यक् न होइ । यथोक्तं-“रूपं वयो वैचक्षण्य-सौभाग्य-माधुर्यैश्चर्याणि भोगसाधनमिति ।” ते सुरूपादितुल्य भव थकी संपूर्ण भोगक्रिया पामें, अविकल कारण थकी, संक्लेस रहित सुखरूपा भोगक्रिया सुन्यताभावें,

परनें संतापनी अणकरनारी, विचक्षणादिभावे अनुबंधे करी अत्यंत सुंदर-भली, उक्त लक्षण भोगक्रिया थकी अन्य भोगक्रिया संपूर्ण नथी, स्या माटे ? संक्लेशादिकथी, उभय लोकनी अपेक्षायें भोगक्रिया स्वरूप खंडवे करी, इति परमार्थः ।

एअं नाणंति वुच्चइ । एयंमि सुहयोगसिद्धी उचिय पडिवत्ति-पहाणा । इत्थ भावो पवत्तगो । पायं विग्घो न विज्जई निरनु(णु)बंधा सुहकम्मभावेणं । अक्खित्ता ओ इमे जोगा भावाराहणाओ तहा, तओ सम्मं पवत्तए, निप्फायइ अणाउले । एवं किरिआ सुकिरिआ एगंतनिकलंका निकलं[क]त्थसाहिआ, तहा सुहा सुहाणुबंधा उत्तरुत्तर-जोगसिद्धि(द्धी)ए ।

ए ग्यांन एहवुं दृष्ट वस्तु तत्त्वनुं निरूपक कहियैं, ए ग्यांन छतें सुभ व्यापारनी निष्पत्ति होइ, संज्ञान आलोचनें करी ते ते अनुबंधना देखवाथी योग्य प्रतिपत्तियें करी प्रधान, प्रस्तुत प्रवर्त्तिनें विषे भाव ते सदंतःकरण-लक्ष प्रवर्त्तक छे, मोहे नही, प्रायें अधिकृत प्रवर्त्तिनें विषे भला उपाय जोग थकी विघ्न न होइ असुभकर्मभावे, निरनुबंध सुभकर्मनें सानुबंध सम्यक् प्रव्रज्या भोग थकी प्रवर्त्ति होइ, आक्षिप्त क० अंगिकार कर्या ए जोग क० भली प्रव्रज्याना व्यापार, भाव आराधना थकी जन्मांतर तद(द)बहुमानादि प्रकारें करी, ते प्रव्रज्या व्यापार थकी सम्यक् वत्ते नियम, निष्पादिकपणें करी अनाकुल थको इष्टनिष्पादन करें, ए उक्त प्रकारें क्रिया ते सुक्रिया होइ, सम्यक् ज्ञान थकें उचित-प्रारिभि, एकांतइ कलंकरहित निरतिचारपणें करी, निकलंक कार्य जे मुख्य तेहनी साधनारी, तथा सुभ अनें सुभ अनुबंध छें जेहनो एहवी, अव्यवच्छेदें करी उत्तरोत्तर जोगसिद्धियें करी ।

तओ से साहइ परं परत्थं सम्मं तक्कुसले सया तेहिं तेहिं पगारेहिं साणुबंधं, महोदए बीजबीजादिद्वारवणेण, कत्तिविरिआइजुत्ते, अवंझसुहचिद्धे, समंतभद्दे, सुप्पणिहाणाइहेऊ, मोहतिमिरदीवे, रागामयविज्जे दोसानल-जलनिही, संवेगसिद्धिकरे हवइ अर्चितचित्तमणिकप्पे । स एवं परंपरत्थसाहए तहा करुणाइभावओ अणेगेहिं भवेहिं विमुच्चमाणे पावकम्मुणा, पवड्डमाणे अ सुहभावेहिं अणेगभविआए आराहणाए पाउणइ

सव्वुत्तमं भवं चरमं अचरमभवहेउ अविगलपरंपरत्थनिमित्तं । तत्थ काऊण
निरवसेसं किच्चं विहूअरयमले सिज्जइ बुज्जइ मुच्चइ परिनिव्वाइ
सव्वदुक्खाणमंतं करेइति । पवज्जापरिपालणा सुत्तं ॥४॥

ते सुभानुबंध सुक्रियाथी ने(ते) प्रवज्यावान् साधे प्रधान सत्यार्थ प्रति
सम्यक्-अविपरीत परार्थसाधननइं विषइं निपुणः, सर्वकाल, ते ते बीज-
बीजन्यासादि प्रकारें करी अणुबंधसहित पर(रा)र्थ प्रति, ए महोदयवान् परम्परार्थ-
साधन थकी बीज ते सम्यक्त्वबीज, बीज ते सासनप्रसंसादिक, ते बीजादि
स्थापवें करी परम्परार्थ प्रति समग्र वीर्यादिसहित परम्परार्थ प्रति अवंध्य छै
सुभ चेष्टा जेहनी, सर्वाकारसंपन्नपणे करी समंतभद्र, सुप्रणिधानादिकनो हेतु क०
कारण अन्यूनपणै, मोहांधकार टालवानें स्वभावे करी दीप सरिखो, रागरूप
रोगनो वैद्य चिकित्सासमर्थयोगइं करी, द्वेषरूप अग्निनें समुद्र सरिखो
तद्विध्यानशक्तिभाव थकी, संवेगसिद्धिकर होइं तत्कारणभोगें करी, अर्चित्य-
चिंतामणि सरिखो सत्त्वसुखकारणपणें करी, ते-अधिकृत प्रवज्यावान् एणें
प्रकारें धर्मदानें करी परम्परार्थनो साधक प्रधानभव्यपणें करी, तथा करुणादिभाव
थकी अनेक जन्में करी पापकर्म जे ज्ञानावरणीयादिक तेणें मुंकातौ थकौ, प्रकर्षें
वर्द्धमान संवेगादिक-सुभभाव छइं परमार्थिक, अनेक-भविक आराधनायें करी
पामइं सर्वोत्तम भव तीर्थंकरादिकनो छेहलो भव मोक्षनो कारण, अविक्कल
परम्परार्थनो कारण अनुत्तर पुण्यसंभार सद्भावे करी, ते भवनें विषें महासत्त्वोनें
योग्य समस्त कार्य करीनें, बद्धयमान-प्राक्बद्ध-कर्म रहित थको, विवहारथी
सामान्ये अणिमादि अइंस्वर्ग(शय)नइं पामइं, केवली होइं, भवोपग्राही कर्म
मुंकायै, सर्वथी कर्मनो नास करें, सर्व दुक्खनो अंत करें सदा पुनर्भवना अभाव
थकी, तत्त्वतः । प्रवज्या-परिपालना-सूत्रं समाप्तं ॥४॥

स एवमभिसिद्धे, परमबंधे, मंगलालए, जम्मजरामरणरहिए,
पहीणासुहे, अणुबंधसत्तिवज्जिए, संपत्तनिअसरूवे, अकिरिए, सहाव
संठिए, अणंतनाणे, अणंतदंसणे । से न सहे, न रूवे, न गंधे, न रसे,
न फासे, अरूवी सत्ता, अणित्थंत्थसंठाणा, अनंतविरिआ, कयकिच्चा,
सव्वाबाहविवज्जिआ, सव्वहा निरविक्खा, थिमिआ, पसंता । असंजोगिए

एसाणंदे, अउ चेव परे मए ।

ते प्रस्तुत [प्र]व्रज्याकारी इण्णे सुख परम्परा-प्रकार करी अभिसुध(सिद्ध) थको, परमब्रह्म सदा निरुपद्रवपणें करी, मंगलनो ग्राहि(गृह)गुणोत्कर्षयोगें करी, जन्मजरामरणें रहित कर्मनिमित्तनें अभावे करी, एकांते प्रक्षीण छें अशुभ, अनुबंधशक्तियें रहित अशुभ आश्रीनें, पांम्यौ छें आत्मसरूप केवल जीव, गमनादि क्रियासून्य, यथोक्तं- “स्थितः शीतांशुवज्जीवः प्रकृत्या भावशुद्धया । चंद्रिकावच्च विज्ञानं, तदावरणमभ्रवत् ॥” स्वभाव जे ग्यानादिक तेनें विषें रह्यौ, अनंतनाणी जेयना अनंत, अनंतदर्शनी, ते सिद्धने शब्द नही, रूप नही, गंध नही, रस नही, स्पर्शन नही, ए तौ पुद्गलना धर्म छें ते माटे, रूपरहित सदभाव सत्ता छें ग्याननी परें, जे अरूपणी सत्तानो अनित्यस्थसंस्थान छै, अनंतवीर्या प्रकृतियें ज प्ररूपणी सत्या छै, कृतःकृत्या कार्यनिष्पादिनें करी द्रव्य थकी, सर्व आबाधाइं वर्जित, सर्वथा निरपेक्षत वृत्तिनें नासें करी, स्तिमिता सुखना प्रकर्षथी अनाकुला, प्रसांत तरंगरहित महोदधितुल्या, संजोगरहित ए आणंद सुखविशेष, पुद्गल संजोगे रहित, एटला माटें ज निरपेक्षपणा माटें उत्कृष्टो मान्यो ।

अविक्खा अणाणंदे । संजोगो विओगकारणं । अफलं फलमेआओ । विणिपायपरं खु तं, बहुमयं मोहाओ अबुहाणं, जमित्तो विच(व)ज्जओ, तओ अणत्था अपज्जवसिआ । एस भावरिऊ परे अऊ परे अओ वुत्तो उ भगवथा । एसा जिणाणा (?) ।

अपेक्षा ते आनंद नहीं औत्सुक्य-दुःखपणा थकी, संजोग ते विजोगनुं कारण छै-संजोगनें अंतें विओग होइं ए स्वभाव छै ते माटइं, ए संजोगथी जे फल ते अफल जाणवुं, ते संजोगिक फल ते अवस्यें पतनीयसील छै, अज्ञान थकी ए फल बहुमत कमानुं मूर्खजनोनें बहुमत छै, जे माटें अज्ञान थकी अफलनें विषें फलबुद्धि एहवो विपर्यय होइं, ते विपर्ययथी घणा अनर्थ होइं असत्प्रवृत्तियें करी, ते अनर्थ सानुबंधपणें करी अपर्यवसित क० अंतररहित छै, ए अज्ञान ते उत्कृष्टो भावरिपु छै, एटला माटें ज कह्यौ भगवंत तिथंकरइं यथोक्तं- “अण्णाणतो रिऊ अण्णो पाणिणं पेव विज्जइ ।”

नागासेण जोगो एअस्स । से सरूवसंठिए । नागासमण्णत्थ, न

सत्ता सदंतरमुवेइ । अर्चितमेअं केवलिगम्मं तत्तं । निच्छयमयमेयं । विजोगवं च जोगोत्ति न एस जोगो, भिण्णं लक्खणमेअस्स । न इत्थाविकखा, सहावो खु एसो अणंतसुहसहावकम्पो । उवमा इत्थ न विज्जइ । तब्भावेऽणुभवो परं तस्सेव । आणा एस जिणाणं सव्वणूणं अवितहा एगंतओ । न वितहत्ते निमित्तं । न वाऽनिमित्तं कज्जंति । एस जिणाणा(?) निहंसणमित्तं तु नवरं -

आकास संघातै सिद्धनो संयोग नथी । ते सिद्ध तो पोताना स्वरूपने विषे संस्थित छें । आकास ते बीजा आधारने विषे नथी । इहां युक्ति-सत्ता ते सदंतर प्रते न पामें । ए प्रस्तुत स्वरूप ते अर्चित्य छइ, एहनौ तत्त्व ते केवलीगम्य छें । ए निश्चयनयनो मत जाणवो । विवहारनयमते तो संजोग छतें पण तत्-संजोग-शक्तिना क्षय थकी असंजोग ज युक्त छै । इहां युक्ति छें 'वियोगवांश्च योग इति कृत्वा'- जोग ते विजोगवंत होइ एटला माटें, ए संजोग सिद्ध आकास नहीं, ए संजोगनों भिन्न छें लक्षण-स्वरूप । ए संजोगने विषइ सिद्धने अपेक्षा नथी । ते सिद्धनों एहज स्वभाव । अनंत सुखस्वभाव सरिखो कर्मक्षयइ व्यंग क० प्रगट, ए सिद्ध सुखनै विषे उपमा नथी, यथा- "स्वयंवेद्यं हि तद् ब्रह्म कुमारी स्त्रीसुखं यथा । अयोगी न विजानाति, सम्यक् जात्यं वच्चतं(?) ॥१॥ " ते सिद्ध सुखना भावने विषे अनुभव छें, पण एटलो विशेष छें जे ते सुखनो अनुभव सिद्धने ज छें । ए भगवंतनी आज्ञा-वचन छइ सर्वज्ञोनी, साची छें एकांतपणे जिनाज्ञा, असत्यनुं निमित्त रागादिक तेना अभावथी, यथा- "रागाद्वा द्वेषाद्वा, मोहाद्वा वाक्यमुच्यते ह्यनृतं । यस्य तु नैते दोषास्तस्यानृतकारणं नास्ति ॥१॥ कारण विना कार्य न होइ ए पण जिनाज्ञा, ए रीते सिद्धसुख ते स्वसंवेद्य छइ । दृष्टांतमात्र छै एटलो विशेष-

सव्वसत्तुक्खाए सव्ववाहिविगमे सवत्थसंजोगेण सव्विच्छासंपत्तीए जारिसमेयं इत्तोऽणंतगुणं तं तु भावसत्तुक्खयादितो । रागादओ भावसत्तू, कम्मोदया वाहिणो, परमलद्धीओ उ अद्वा, अणिच्छेच्छा इच्छा । एवं सुहुममेअं, न तत्तओ इअरे[ण]गम्मइ, जइसुहं व अजइणा, आरुग्गसुहं व रोगिणत्ति विभासा । अर्चितमेयं सरूवेणं । साईअपज्जवसिअं एगसिद्धाविकखाए । पवाहओ अणाई । ते वि भगवंतो एवं, तथा

ભવ્વત્તાઇભાવઓ । વિચિત્તમેઅં તહાફલભેણં । નાવિચિત્તે સહકારિભેઓ । તદવિક્કો તત્તિ અણેગંતવાઓ તત્તવાઓ । સ ખલુ એવં । ઇહરહેગંતો । મિચ્છત્તમેસો । ન ઇત્તો વવત્થા । અણારિહમેઅં । સંસારિણો ઓ સિદ્ધત્તં । નાબદ્ધસ્સ મુત્તિ(ત્તી) સહત્થરહિઆ । અણાઇમં બદ્ધો (બંધો) પવાહેણં અઈઅકાલતુલ્લો । અબદ્ધબંધણે વા મુત્તી પુણો બંધપસંગઓ । અવિસેસો અ બંધ(બદ્ધ?) મુક્કાણં । અણાઇજોગે વિ વિઓગો કંચણોપલનાણં ।

સર્વ શત્રુનેં ક્ષયે, સર્વવ્યાધિનં નાસઈ, સર્વપદાર્થનં મિલવઈ, સર્વ ઇચ્છાની પ્રાપ્તિઈ, જેહવું એ સુખ હોઈ, એહ થકી અનંતગુણું સિદ્ધનું સુખ જાણવું, ભાવશત્રુના ક્ષય થયા થકી, આદિ શબ્દાત્ ભાવવ્યાધિના ક્ષય થકી । રાગ દ્વેષ મોહ જીવનેં અપકારીપણા માટેં ભાવશત્રુ જાંણવા, અનેં કર્મના ઉદય તે જીવનેં પીડા કરવા થકી વ્યાધિ, ઉત્કૃષ્ટિઓ જે લબ્ધિઓ તે પરા હેતુપણેં અર્થા કંઠ અર્થ છઈ, સર્વથા ઇચ્છાની નિવૃત્તિઈ અણિચ્છા ઇચ્છા છે જિહાં । એળેં પ્રકારેં સૂક્ષ્મ એ સુખ પ્રતિ પરમાર્થ થકી ન પાંમિયઈ સિદ્ધ વિનાં બીજેં જીવેં દૃષ્ટાન્ત-સાધુના સુખ પ્રતેં અસાધુ ન પાંમે, જે માટેં સાધુસુખ તે વિસિષ્ટ ક્ષયોપસમભાવેં વેદવા જોગ્ય છે તે માટેં । નિરોગીના સુખ પ્રતિ જિમ રોગી ન પાંમે, રોગાદિકનેં અભાવેં આરોગ્યસુખ પાંમે તે માટેં । એ વિભાષા કરવી । ઉક્ત ચ- “રોગાઈણમભાવે, જં હોઈ સુહં તયં જિણો મુણઈ । ગહિ સણિવાયગહી(હિ)ઓ, જાણઈ તદભાવ જં સોક્ખં ॥” સર્વથા એ સુખ સ્વરૂપેં અર્ચિત્ય છે, બુદ્ધિનેં અવિસયપણા થકી । એક સિદ્ધની અપેક્ષાઈ [સાદિ અપર્યવસિત છઈ ।] પ્રવાહ થકી અનાદિ અનંત છઈ । તે ભગવંત-સિદ્ધ પણ ઇમજ એક સિદ્ધની અપેક્ષાયેં સાદિ અનંત, પ્રવાહની અપેક્ષાઈ અનાદિ અનંત, તથાભવ્યત્વાદિ ભાવ થકી । તથાભવ્યપણું તે તથાફલપરિપાકી છે વિચિત્ર છે એ તથાભવ્યત્વાદિક । તથા કાલાદિક ભેદ ભાવી ફલભેદેં કરી અપવિત્ર, તથા ભવ્યત્વાદિકનેં વિષેં સહકારીનો ભેદ ન હોઈ, તે સહકારીનો ભેદ તે તેની અપેક્ષાઈ છે, વિચિત્ર ભવ્યત્વાદિકની અપેક્ષાઈ છે, તદતત્સ્વભાવત્વે તદુપનિપાતાભાદિતિ । અનેકાંતવાદ તે તત્ત્વવાદ છે, સર્વકારણ સામર્થના કહિવા થકી । તે અનેકાંતવાદ નિશ્ચેં ઇળેં પ્રકાર છે તથાભવ્યત્વાદિ ભાવેં । તથાભવ્યત્વાદિકનેં અભાવેં એકાંતવાદ છે । તે એકાંતવાદ તે મિથ્યાત્વ છઈ । એ એકાંતવાદ થકી વિવસ્થા નથી । ‘ભવ્યત્વાભેદ-સહકારિભેદસ્યાયોગાત્

तत्कर्मताभावात् कर्मणोपि कारकत्वात् अतस्त्वभावस्य च कारकत्वासंभवादिति भावनीयं । ए एकांतनुं आश्रयण ते अजुक्त छै । संसारीनें ज सिद्धपणुं होइ अन्येनें न होइ । अबद्धनें तात्विकी मुक्ति न होइ, बंधनें अभावे शब्दार्थरहित छै । प्रवाहे अनादिमान बंध छै अतितकाल सरखो छे । अतितकाल पण प्रवाहे अनादिमंत छै । अबंधने बंधन छते प्रथम मुक्तिनो अभाव होइ, पुनर्बंधना प्रसंग थकी । अबंधत्व हेतुये करी अबंध (अबद्ध) अने मुक्तने विषई विसेष नथी । जीव कर्मनो अनादि-जोग छै तो पण तेनो विजोग अविरुद्ध ज छै, कंचन पाषाणनें दृष्टाते । लोकनें विषे तेम देखीइ छै ।

न दिदिक्खा अकरणस्स । न यादिद्धंमि एसा । न सहजाए निवित्ती । न निवित्तीए आयद्वाणं । न य अण्णहा तस्सेसा । न भव्वत्ततुल्ला नाएणं । न केवलजीवरूपमेअं । न भाविजोगाविक्खाए तुल्लत्तं, तदा केवलत्तेण सयाऽविसेसाओ । तहासहावकप्पणमपमाणमेव । एसेव दो[सो]परिकप्पिआए । परिणामभेआ बंधाइभेओत्ति साहू, सव्वनय-विसुद्धीए निरूवचरिउभयभावेणं । न अप्पभूअं कम्मं । न परिकप्पिअमेअं । न एवं भवाइभे[ओ] । न हेउफलभावो । तस्स तहासहावकप्पणमजुत्तं । निराहाराऽन्नयकओ निओगेणं । तस्सेव तहाभावे जुत्तमेअं । सुहुममड्डपयमेअं । विचिंतिअव्वं महापण्णाएत्ति ।

इंद्रियरहितनें दिदृक्षा कहतां जोवानी इच्छा होये नही । अद्रिष्टनें विषे दिदृक्षा होइ नही । साथै उपनी जे दिदृक्षा ते निवृत्ति होइ नहीं । चेतन्यनी परे दिदृक्षानी निवृत्ति छते आत्माने स्थानक नही, ते तेथी अव्यतिरेकपणा माटे । व्यतिरेके आत्मानी दिदृक्षा न होइ । भव्यत्वनें तुल्य दिदृक्षा नथी, न्याये करी । केवलजीवरूप भव्यत्वपणुं नथी, अनें दिदृक्षा तो केवलजीवरूप छै । भावी योगनी अपेक्षाइ महदादिभावे दिदृक्षाने भव्यत्व साथे तुल्यपणु नथी, भावी योगनें अभावै तिवारे केवलपणा संघाते सदा अविसेस छै । तथा सांसिद्धिकपणा करी ते थकी उपरे पण दिदृक्षानी आपत्ति छइ, कैवल्यनें अविसेषे । दिदृक्षाना भाव-अभाव स्वभावनुं कल्पबुं ते अप्रमाण ज छै । आत्माथी तेनें भेदनी आपत्ति होइ ते माटे । एहज प्रमाणाभावलक्षण दोष परिकल्पित दिदृक्षा माने छते, अनें आत्माना परिणामभेद थकी बंधमोक्षादिकनो

भेद ए साधु क० प्रमाणिक छई । सर्वनय-विसुद्धियें करी उभयभाव क० प्रस्ताव थकी अबंधमोक्षभावेँ निरुपचरित छै । आत्मभूत कर्म नथी, एटलें बोधलक्षण कर्म नहीं । ए कर्म परिकल्पित अवतुं (? आवतुं ?) नथी वासनादिरूप, आत्मभूत कर्म परिकल्पेँ थकें बोधमात्रेँ सामान्यें करी क्षणभेद छें ते पण मुक्तक्षणभेदनी परें भव-मोक्षनो भेद नही होइ । भवनो अभाव ते ज-संतानोच्छेदरूप सिद्धी नही । संताननो उच्छेदें तेहनो अनुत्पाद नही एटलें उत्पाद ज होय । एणी रीतें समजसपणुं नही न्यायोपपन्न । एणें प्रकारें संसार अनादिमंत नही, कचित् ज संतान थकें उत्पत्ति छे ते माटें । तथा चरम आद्य क्षणें कारणकार्यभाव नथी, ते माटें हेतुफलभाव नही । तेहनेँ तथास्वभावनुं कल्पवुं ते अजुक्त छें, निराधार अनव्यय(अन्वय) कर्यो अवस्यपणइ । तेहनो ज तथाभाव छें-तथास्वभावनुं कल्पवुं युक्त छै । ए सूक्ष्म अर्थपद छें, भावगम्यपणा माटें । महाप्रज्ञाई चितववुं, अन्यथा जांणी सकीयइ नहीं ते माटें ।

अपज्जवसिअमेवं सिद्धसुखं । इत्तो चेवुत्तमं इमं । सव्वहाणु-स्सुगत्ते अणंतभावाओ । लोगंतसिद्धिवासिणो एए । जत्थ य एगो तत्थ निअमा अणंता । अकम्मुणो गई पुव्वपओगेणं अलाउण्णभिईनायओ । नियमो अओ चेव । अफुसमाणगईए गमणं । उक्करिसविसेसओ इयं ।

इणि रीतें-उक्त विधियें सिद्धसुख ते अपर्यवसित छई । एटला ज माटें ए सुख ते उत्तम छै । सर्वथा उत्सुकरहितपणुं छें ते अनंतभाव छें ते माटै । चउद राजलोकनेँ अंतें जे प्रसस्त क्षेत्ररूप सिद्धि छें, तेमां वासी ए सिद्ध छें । जे क्षेत्रे एक सिद्ध छें ते क्षेत्रे नियमा अनंत सिद्ध छें । यथा- "जत्थ य एगो सिद्धो, तत्थ अणंता भवक्खयविमुक्का । अण्णोण्णमवाबाहं चिद्धंति सुही सुहं पत्ता ॥१॥" कर्मरहित सिद्धनी गति इहांथी लोकंत सुद्धी पुर्वप्रयोगहेतुयें छें, तत्स्वभावपणा माटइ, तुंबडा प्रमुखना दृष्टांतथी । प्रभृतिग्रहणात् एरंडफलादिक पण । एहज तुंबडादि दृष्टांतथी उर्द्धवासनो नियम छें । अस्पृश्यमांन गतियें गमन छें सिद्धनो सिद्धिक्षेत्र प्रतइ । उत्कर्ष विसेस थकी ए अस्पृश्यमांन गति संभवेँ छई ।

अव्वुच्छेओ भव्वाणं अणंतभावेणं । एअमणंताणंतयं । समया इत्थ नायं । भव्वत्तं जोगयामित्तमेव केसिंचि, पडिमाजुगग दारुनिदंसणेण ।

व्यवहारनयमेअं । एसो वि तत्तांग(तत्तंग)पवित्तिविसोहणेण अणेगंतसिद्धीओ निच्छयंगभावेण । परिसुद्धो उ केवलं ।

भव्यजीवनो विवच्छेद नथी, अणंतनो भाव छे ते माटे । ए भव्यनुं अनंतु अनंतानंत कहें छें, युक्त अनंतकादिक नथी, एटला माटे भव्यनो क्षय नथी । इहां समया क० काल ते दृष्टांत छें । एणें प्रकारे भव्यपणुं ते सिद्धि प्रते केटलाइक प्राणीनें योग्यतामात्र ज छें, पण सिद्धसे नही । प्रतिमाजोग्य काष्ट दृष्टाते । जिम काष्टनी सरखी निस्पू(स्प)ति छते ए काष्ट प्रतिमाजोग्य होइ, गांठ प्रमुख रहितपणे, अने बीजुं काष्ट गंठीलुं माटे प्रतिमाजोग्य नही ए दृष्टांत । ए व्यवहार नयनो मत छें । ए व्यवहारनय पण परमार्थनो अंग छें । व्यवहारनयमते प्रव्रज्यादि प्रदान थकी परलोक-प्रवृत्ति-विसोधनें करी । ए प्रकारे अनेकांतसिद्धि । ते माटे निश्चयनो व्यवहार ते अंग छें । एवं प्रवृत्तिइ अपूर्वकरणादिकनी प्राप्ति होय ते माटे परिसुद्ध तो केवल आज्ञापेक्षी पुष्टालंबन छें ।

एसा आणा इह भगवओ समंतभद्दा तिकोडिपरिसुद्धीए अपुणबंभगाइगम्मा । एअप्पिअत्तं खलु इत्थ लिंगं, उचितपवित्तिवित्रेअं, संवेगसाहंगं निअमा । न एसा अण्णेसिं देआ । लिंगविवज्जयाओ तप्परिण्णा । तयणुग्गहड्डयाए आमकुंभोदगनासनाएणं । एसा करुणत्ति वुच्चइ एगंतपरिसुद्धा अविआहणाफला तिलोगनाहबहुमाणेणं निस्सेअस-साहिगत्ति । पवज्जाफलसुत्तं ॥५॥

ए आज्ञा इहां भगवंतनी उभयनययुक्त छें, सर्व प्रकारें निर्दोष छें भगवंतनी आज्ञा कस-छेद-तापरूप त्रिकोटी-परिसुद्धियें करी । ए भगवंतनी आज्ञा अपुनर्बधक तथा मार्गाभिमुख जीवें पामवा जोग्य छें, संसाराभिनंदी जीवे गम्य नथी । आज्ञाप्रियपणुं ते अपुनर्बधकादिकनुं लिंग छे, अ(आ)ज्ञाप्रियपणुं पण उचित प्रवृत्ति क० तदाराधन-तद्बहुमानं थकी जाणवुं; जेहनें भगवंतनी आज्ञा प्रिय छें तेहने नियमा संवेग होयें । जे माटे एहवी छें ते माटे अन्य संसाराभिनंदी भणी न देवी । लिंगविपर्यय जे संज्ञानद्वैषादि लक्षण ते थकी संसाराभिनंदी जांणीइ । अपुनर्बधकना लिंग थकी भवाभिनंदीनां लिंग विपरीत होइ । उक्तं च-“क्षुद्रो लोभरती(ति)र्दीनो, मत्सरी भयवान् शठः । अज्ञो

ભવાદિનંદી સ્યાન્નિઃફલારંભસંગતઃ ॥” તે સંસારાભિનંદી જીવના અનુગ્રહને અર્થે આજ્ઞા ન દેવી । કાચા કુંભમાં પાંખી ભરવું તે દૃષ્ટાંતે ।” આમે ઘડે નિહત્તં, જહા જલં તં ઘટં વિણાસેઙ્ । ઇય સિદ્ધંતરહસ્સં, અપ્પાહારં વિણાસેઙ્ ॥” ઇતિ એસા કરુણાં કહિંઙ્ । અયોગ્યને ભગવંતની આજ્ઞા ન દેવી । ભગવંતની આજ્ઞા તે એકાંતે પરિસુદ્ધ છંદં, પાપપરિહારેં કરી । એટલા માટેં જ આજ્ઞાનું ફલ તે અવિરાધના છે, સમ્યક્ આલોચવેં કરી । એહવી જે આજ્ઞા તે ત્રિલોક[નાથ]જે ભગવંત, તેનો જે બહુમાન, તદરૂપ જે હેતુ, તેળેં કરીનંદં નિઃશ્રેયસ જે મોક્ષ તેની સાધનારી છે, પમાડનારી છે ॥ પ્રવ્રજ્યાફલસૂત્રં સમાપ્તં । સૂત્ર ૫ ॥

સમાપ્તં પંચસૂત્રં નામ પ્રકરણં કૃતં ચિરંતનાચાર્યૈઃ વિવૃતં ચ

વા(યા)કિનીમહત્તરાધર્મસૂનુ શ્રી હરિભદ્રાચાર્યૈઃ ॥

ઇતિ શ્રીપંચસૂત્રનામ પ્રકરણં સમાપ્તં ।

લિ૦ કૃતં વેલજીભારમલઃ ॥ કચ્છ કોડાચાંમે સંવત ૧૯૫૮ નાં શ્રાવણ સુદ ૮ ॥

